

2016+

JAARVERSLAG

INHOUD

04

Voorwoord van de voorzitter Raad van Bestuur

06

Sanquin in het kort

Dossiers

- 22 Bloedvoorziening
- 24 Organisatie
- 42 Medewerker
- 46 Bloedproducten
- 48 Onderzoek
- 64 Voor patiënten
- 66 Risico's en risicobeersing
- 69 Financiële resultaten
- 73 Vooruitzichten 2017

74

De Raad van Bestuur

77

Verslag van de Raad van Toezicht

81

Jaarrekening

83 Geconsolideerde jaarrekening

- Geconsolideerde balans per 31 december 2016
- Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2016
- Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2016
- Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening

103 Enkelvoudige jaarrekening

- Balans per 31 december 2016
- Winst-en-verliesrekening over 2016
- Kasstroomoverzicht over 2016
- Toelichting op de balans en winst-en-verliesrekening

111 Overige gegevens

- Statutaire regeling inzake de winstbestemming
- Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

2.814
medewerkers op
31 december 2016

60%
vrouw

40%
man

240
nieuwe medewerkers
treden in dienst

46
jaar is de
gemiddelde leeftijd
van de medewerkers

2016+

JAARVERSLAG

“Je hoeft maar in je eigen omgeving rond te kijken om je te realiseren hoeveel mensen er nog zijn dankzij het werk van Sanquin”

DIRK JAN VAN DEN BERG
VOORZITTER RAAD VAN BESTUUR

VOOR- WOORD

VERBINDING IS HET THEMA voor ons jaarverslag over 2016. Het is een belangrijk thema voor een complexe organisatie als Sanquin, die met zo veel verschillende activiteiten onder één dak alleen goed functioneert als de afzonderlijke onderdelen een goede verbinding hebben. Die verbinding stimuleren we dan ook zo veel mogelijk. Dat doen we door bruggen van samenwerking te bouwen tussen de verschillende divisies, met opleidingsprogramma's over de divisies heen en door projectteams in te richten met mensen uit alle hoeken van de organisatie. Ook voor het komend jaar hebben we als Raad van Bestuur onszelf ten doel gesteld die verbinding zo veel mogelijk op te zoeken en alle medewerkers, vanuit alle locaties in het land, ten volle te betrekken bij Sanquin.

Zelf beleefde ik een sterk gevoel van verbinding tijdens Wereld Bloeddonordag, op 14 juni afgelopen jaar. De World Health Organisation heeft deze dag in het leven geroepen om wereldwijd bloeddonors te bedanken voor hun bijzondere gift én om te benadrukken hoe belangrijk het is dat die gift vrijwillig en onbetaald is. Sanquin had in 2016 de eer het gastland te zijn, daarom organiseerden we een bijzondere viering in het Concertgebouw in Amsterdam. We hadden ruim 300 trouwe bloeddonors uitgenodigd en verschillende internationale gasten. Het was heel bijzonder voor hen toen een paar patiënten op het podium hun persoonlijke verhaal met de aanwezigen deelden en uitlegden hoe de gift van bloed hun leven had gered. Iedereen raakte zeer ontroerd door deze persoonlijke verhalen: je kon op dat moment een speld horen vallen in de zaal. Het toonde op een indrukwekkende manier aan hoe verbonden we uiteindelijk allemaal met elkaar zijn.

Het deed me óók beseffen hoe belangrijk het is dat we dit soort mooie, persoonlijke verhalen delen met elkaar. En met elkaar bedoel ik niet alleen intern, met alle Sanquin-collega's die zich met hart en ziel voor de bloedvoorziening in Nederland inzetten. Maar juist ook met de buitenwereld. Want in de wereld om ons heen is nog steeds niet goed bekend hoe gevarieerd het werk is dat wij binnen onze muren verrichten, hoe bijzonder het kenniscentrum is dat hier in de loop der jaren is gegroeid, en hoezeer die kennis en die werkzaamheden ertoe doen voor alle mensen in onze samenleving. Je hoeft maar in je eigen omgeving rond te kijken om je te realiseren hoeveel mensen er nog zijn dankzij het werk van Sanquin.

Het delen van verhalen doen we daarom dit jaar ook met ons jaarverslag. We hebben drie films gemaakt die laten zien hoe ons werk verbonden is met het leven van patiënten en hoe alle verschillende onderdelen van Sanquin met elkaar verbonden zijn. Foto's uit de films ziet u in dit verslag terug.

Ik sta nu anderhalf jaar aan het roer van deze organisatie en Sanquins rijkdom aan kennis, inzet en betrokkenheid blijft me verrassen. Voor het komend jaar hoop ik de mooie verhalen weer met zo veel mogelijk mensen te delen.

“Uiteindelijk
zijn we
allemaal
verbonden met
elkaar”

SANQUIN IN HET KORT

Over Sanquin

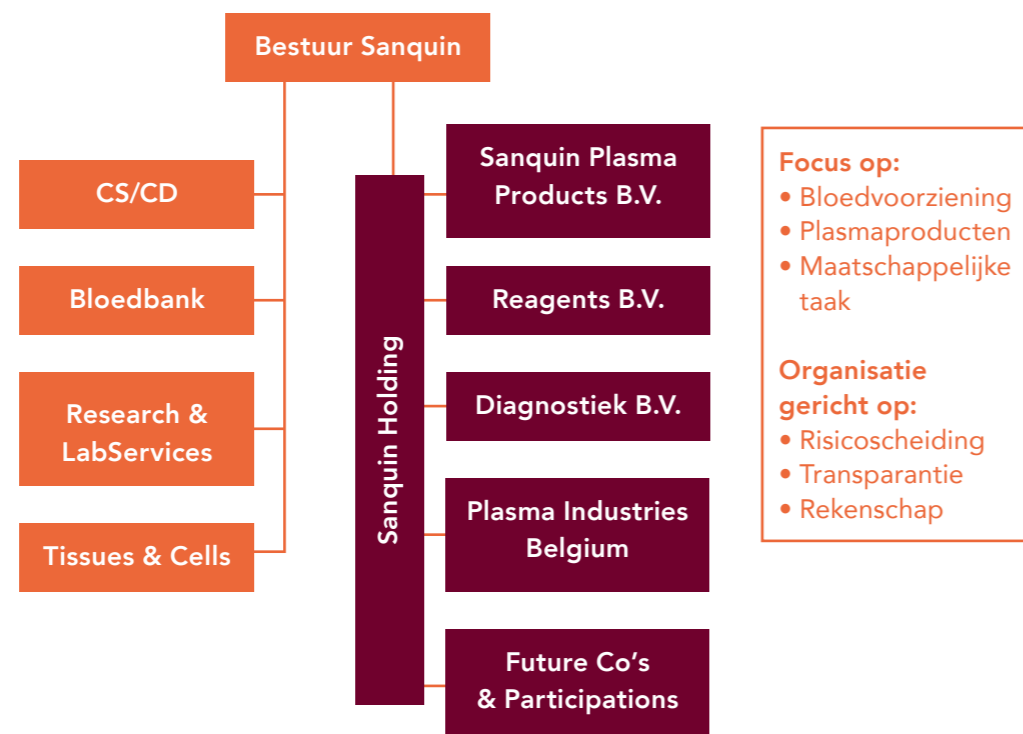
Onze missie: met elkaar voor patiënt en donor

Sanquin is een kennisgedreven not-for-profitorganisatie die levensreddende producten levert en zich richt op behoeftes in de zorg. Door wetenschappelijk onderzoek zoeken en vinden wij nieuwe oplossingen voor medische problemen op het gebied van de transfusiegeneeskunde, hematologie en immunologie. Wij zijn ons voortdurend bewust van onze verantwoordelijkheid tegenover de donors om zorgvuldig, verantwoord en doelmatig met hun gift om te gaan en tegenover de patiënten om hun veiligheid en welzijn voorop te stellen.

Onze organisatie

Sanquin bestaat uit de volgende organisatieonderdelen: de Bloedbank, Plasma Products, Diagnostiek, Research, Reagents en Tissues & Cells. De Concernstaf ondersteunt deze organisatieonderdelen en adviseert de Raad van Bestuur.

Nieuwe juridische structuur:

“Het is belangrijk dat we mooie, persoonlijke verhalen delen”

De Bloedbank zorgt voor de inzameling van het bloed en plasma van donors dat verwerkt wordt tot bloedproducten. Daarnaast adviseert de Bloedbank over deze bloedproducten en is de divisie nauw betrokken bij klinisch wetenschappelijk onderzoek.

Plasma Products verwerkt het door de Bloedbank ingezamelde plasma tot geneesmiddelen. Deze plasmageneesmiddelen zijn bedoeld voor mensen met aandoeningen zoals stollings- en immuunziekten.

Diagnostiek verricht laboratoriumonderzoek op het gebied van bloedtransfusie en immunologie. Daarnaast doet zij genetisch onderzoek naar onder andere bloedgroepen. De divisie kan al het bloedgerelateerde laboratoriumonderzoek voor ziekenhuizen, bloedbanken, verloskundige praktijken, verzekeringsorganisaties, farmaceutische bedrijven en andere instituten uitvoeren.

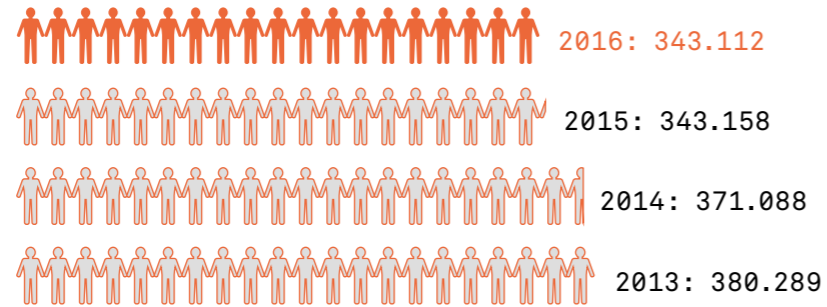
Research doet fundamenteel en toegepast onderzoek op het gebied van bloed, plasmageneesmiddelen en diagnostiek. Sanquin heeft voor deze onderzoeken samenwerkingsverbanden met (veelal academische) onderzoekscentra in binnen- en buitenland.

Reagents ontwikkelt een breed pakket aan bloedgroep- en immuunreagentia in haar eigen onderzoeksfaciliteiten en diagnostische laboratoria. Reagentia zijn producten die in ziekenhuislaboratoria gebruikt worden om bepaalde kenmerken of afwijkingen aan te tonen in bloedmonsters. De producten zijn wereldwijd beschikbaar.

Tissues & Cells levert gedoneerde humane cel- en weefselproducten voor toepassing bij de mens. Ze richt zich op (stam)celtherapie en weefseltransplantatie.

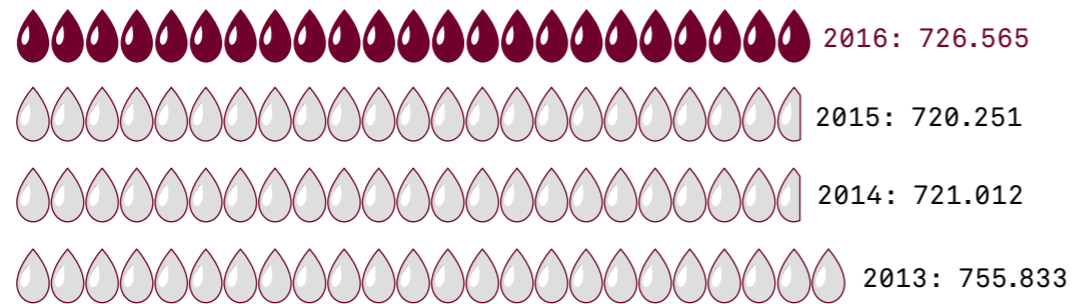
343.112

AANTAL GEREGISTREERDE DONORS

726.565

TOTAAL AANTAL DONATIES

20,21

AANTAL DONORS PER 1000 INWONERS

DOSSIER

MARIEKES VERHAAL

DOSSIER

Nu legt Hobert van de Sanquin ThuisService het infuus aan. Mariekes moeder wil graag van hem leren hoe ze dat zelf kan doen bij haar dochter.

Wie zelf onvoldoende werkende afweerstoffen aanmaakt, moet regelmatig behandeld worden met immunoglobulinen.

Marieke is 6 jaar en heeft een afweerstoornis.

8,8

is het cijfer dat patiënten geven aan Sanquin ThuisService.

Dankzij de Sanquin ThuisService kunnen patiënten thuis op de bank aan het infuus.

DOSSIER

650 ml

Als plasmadonor kun je elke 2 weken plasma geven. 650 ml plasma wordt er per keer afgenomen.

306.402

Zo veel plasmadonaties zijn er in 2016.

158.724

In 2016 zijn er 158.724 roze koeken gegeten.

Het plasma wordt 1 à 2 uur na afname ingevroren.

Immunoglobulinen kunnen bacteriën en virussen bestrijden. We halen ze uit plasma.

DONORARTS

DOSSIER

20x

Er komt 20 keer per dag bloed binnen vanuit het hele land.

Op de afdeling Bewerking gaan de bloedzakken in 'buckets' in de centrifuge. Het bloed wordt gescheiden in plasma, rode cellen en bloedplaatjes. Zo krijgen patiënten alleen die componenten die ze nodig hebben.

Van het plasma worden geneesmiddelen gemaakt.

Plasma heeft een gelige
kleur en kan per persoon
van kleur verschillen.
Dat kan komen door voeding
en medicijngebruik.

-70°C

Het plasma wordt binnen een
uur bij -70°C ingevroren.
Vervolgens wordt het bij
kouder dan -25°C enkele
maanden bewaard.

Sanquin wint onder strikt gereguleerde omstandigheden verschillende eiwitten uit menselijk plasma.

Het plasma ondergaat verschillende behandelingen om virussen te verwijderen.

12

In 2016 maakt Sanquin 12 verschillende geneesmiddelen uit plasma.

>100

Artsen schrijven onze geneesmiddelen uit plasma voor meer dan 100 verschillende ziekten voor.

DOSSIER

MARIEKE
6 JAAR

Dankzij
plasmadonors
is Marieke
niet meer zo
vaak ziek.

THUIS OP DE BANK AAN HET INFUUS

DE 6-JARIGE MARIEKE HEEFT EEN AANGEBOREN AFWEERSTOORNIS. Daardoor heeft ze vaak last van infecties, waarvan ze maar moeilijk herstelt. Haar lichaam produceert namelijk niet voldoende antistoffen, ook wel immunoglobulinen genoemd. Dat zijn eiwitten die lichaamsvreemde stoffen zoals bacteriën en virussen bestrijden.

Om haar lichaam te helpen bij die strijd, moet Marieke regelmatig immunoglobulinen van donors toegediend krijgen. Sanquin haalt dit eiwit – net als een aantal andere nuttige eiwitten – uit het bloedplasma van donors.

Er is steeds meer behoefte aan geneesmiddelen die uit plasma worden gemaakt. Er is dan ook veel plasma nodig. Het inzamelen van plasma – plasmaferese genoemd – gaat via een ingenieus apparaat waarbij de rode bloedcellen en bloedplaatjes weer terug in het lichaam komen.

Het diagnostisch lab van Sanquin bepaalt de hoeveelheid antistoffen in haar bloed. De toediening gebeurt elke vier weken, via een infuus. Dankzij de Sanquin ThuisService hoeft Marieke daarvoor niet iedere keer naar het ziekenhuis. Een verpleegkundige van deze dienst komt aan huis om het geneesmiddel voor te bereiden en het infuus aan te leggen. Marieke kan lekker op de bank blijven liggen en een film kijken. Mariekes moeder wil op een gegeven moment van de verpleegkundige leren om haar dochter zelf aan te prikken. Dat geeft nog iets meer flexibiliteit.

Onderzoekers van Sanquin proberen alles te begrijpen van de werking van de eiwitten in ons bloed. We werken ook voortdurend aan verbetering van onze geneesmiddelen, bijvoorbeeld door ze langerwerkend te maken. Zo krijgen patiënten als Marieke een steeds betere behandeling.

Bekijk het
verhaal van
Marieke.

www.sanquin.nl/jaarverslag

> BLOEDVOORZIENING

AANPASSING DONORBELEID I - MSM

Eind 2015 heeft Sanquin het donorselectiebeleid aangepast voor mannen die seks hebben gehad met andere mannen (MSM). Sindsdien worden MSM als bloeddonor geaccepteerd wanneer 12 maanden zijn verstreken na het laatste MSM-contact, terwijl zij voorheen permanent werden uitgesloten van het bloeddonorschap. Deze verruiming van het beleid leidt in 2016 tot de aanmelding van ongeveer 200 MSM als bloeddonor.

Sanquin voert in 2016 ook overleg met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het COC Nederland en patiëntverenigingen om het donorselectiebeleid voor MSM eventueel verder te verruimen. Een dergelijke wijziging is nog niet mogelijk, omdat de veiligheid voor transfusieontvangers niet gegarandeerd kan worden. Sanquin volgt de internationale ontwikkelingen en is betrokken bij internationaal overleg en onderzoek naar bloeddonatie door MSM. In de loop van 2017 of 2018 worden in dit verband aanbevelingen van de Raad van Europa verwacht, die mogelijk een richting geven voor een ruimer toelatingsbeleid voor MSM.

AANPASSING DONORBELEID II – HEMOCHROMATOSE

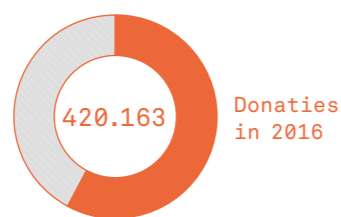
In samenwerking met de Hemochromatose Vereniging Nederland (HVN) heeft Sanquin onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om mensen met hemochromatose (ijzerstapelingsziekte) toe te laten als reguliere bloeddonor. De conclusie is dat het bloed van mensen met hemochromatose geschikt is voor transfusie aan patiënten als daarbij een aantal regels en voorwaarden in acht wordt genomen.

Sinds juni 2016 zijn mensen met hemochromatose welkom als bloeddonor, mits zij gezond zijn en voldoen aan de gangbare criteria voor bloeddonors. Daarnaast moet de aanmelding plaatsvinden via de behandelend arts en is die pas mogelijk in de zogeheten onderhoudsfase van de behandeling, als de hoeveelheid ijzer in het lichaam verminderd is tot een normale waarde. Bij deze personen kan dan enkele keren per jaar bloed worden afgenomen dat wordt gebruikt voor transfusie aan patiënten.

200

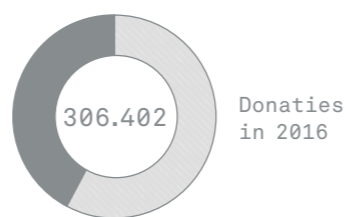
Verruiming van het donorselectiebeleid leidt in 2016 tot de aanmelding van ongeveer 200 MSM als bloeddonor.

VOLBLOEDDONORS

1,5 Donor-frequentie per jaar

PLASMAFERESEDONORS

5,2 Donor-frequentie per jaar

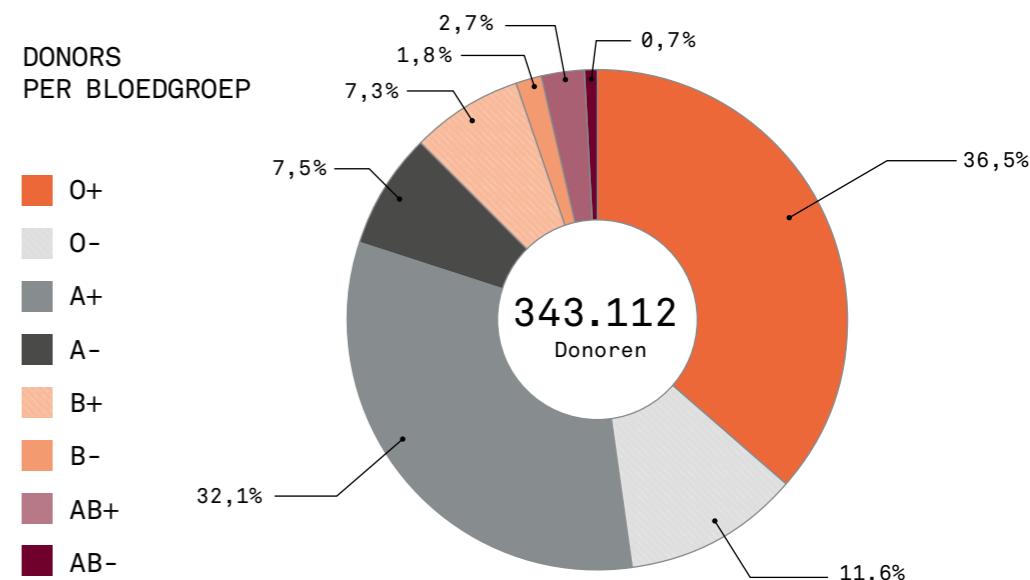

Royale aandacht voor donor en patiënt op Wereld Bloeddonordag 2016.

WERELD BLOEDDONORDAG

Sanquin is in 2016 gastland van Wereld Bloeddonordag, de jaarlijkse dag op 14 juni die in het leven is geroepen door de World Health Organisation (WHO) om donors te bedanken voor hun onbaatzuchtige gift. Als officieel internationaal startpunt van de dag organiseert Sanquin een speciale viering in het Amsterdams Concertgebouw, die bijgewoond wordt door 300 geselecteerde Nederlandse donors samen met verschillende internationale gasten. Ook maakt Sanquin drie campagnefilms met het thema van Wereld Bloeddonordag 2016: 'Blood connects us all'. De films hebben een internationale uitstraling en worden via de WHO beschikbaar gesteld in het Engels, Frans, Spaans en Portugees. Daardoor kunnen ook armere landen een mooie, professionele campagne voeren op Wereld Bloeddonordag. Er melden zich in deze periode 7.000 nieuwe donors.

DONORS PER BLOEDGROEP

Missende letters staan voor missende donors.

MISSING TYPE-CAMPAGNE

Sanquin haakt in augustus aan bij de internationale Missing Type-campagne, ontwikkeld door de National Health Service in Engeland om donors te werven en mensen bewust te maken van het belang van bloeddonaties. In de campagneweek laten veel organisaties de letters A, B en O uit hun bedrijfslogo's en websites wegvallen, een verwijzing naar de bloedgroepen die nodig zijn bij de bloedinzameling. De actie is een groot succes: hij levert Sanquin ongeveer 5.000 nieuwe donors op.

> ORGANISATIE

REORGANISATIE ICT

Op ICT-gebied voert Sanquin in 2016 een reorganisatie uit naar een centrale ICT-organisatie met portfoliomanagement: ICT-projecten worden via een gefaseerde aanpak geanalyseerd, geprioriteerd en gemonitord in de ICT-Portfolioboard. De ICT-organisatie herzielt ook alle kwaliteitsdocumenten en zet een nieuw Computer System Validatie-team op, dat controleert of de juiste systemen zijn gebouwd.

Verder start Sanquin in 2016 met een andere, meer gebruiksvriendelijke inrichting van de ICT-omgeving voor de medewerkers: het doel is te komen van een *one size fits all*-structuur naar een structuur die digitaal maatwerk levert voor de individuele gebruiker. Belangrijke onderdelen van de nieuwe inrichting zijn zaken als multimedia-ondersteuning, meer mobiliteit (keuze van werkplek) en werken in de Cloud. Ook wordt gestart met een andere manier om databeveiliging te organiseren met meer bevoegdheid voor bepaalde gebruikers, en worden de verbindingproblemen op verschillende locaties in het land aangepakt.

NIEUW INTRANET

In het verslagjaar werkt Sanquin hard aan het vervangen van het sterk verouderde intranet door een nieuw intranet dat inspeelt op de huidige interne informatiebehoefte. Januari 2017 gaat de nieuwe site online, met een aantal belangrijke verbeterpunten. Zo ontvangt de gebruiker gepersonaliseerd nieuws en content, heeft de site een krachtige zoekfunctie en biedt hij toegang tot alle (digitale) formulieren. In lijn met de behoefte om flexibeler te kunnen werken, is het intranet ook op andere werklocaties dan Sanquin toegankelijk en in de toekomst ook via mobiele telefoon.

Van het oudste intranet, naar het nieuwste intranet van Nederland.

NIEUWE RI&E

Sanquin voert een actief beleid om te zorgen voor goede arbeidsomstandigheden. Aan de basis van dit beleid staat de landelijke Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E). In 2016 wordt een nieuwe RI&E voor de organisatie opgesteld, met een aantal verbeteringen ten opzichte van de oude versie die in 2015 is geëvalueerd.

PRIVACY- & DATASECURITY

Tegelijk met de aanpak van de ICT-omgeving komt er meer aandacht voor bescherming van informatie en persoonsgegevens bij Sanquin. Een van de bedrijfsjuristen krijgt de functie van privacy officer erbij en helpt in die hoedanigheid naleving van de wet- en regelgeving op dit gebied te bewaken.

Ook stelt Sanquin een chief information security officer aan die de beveiliging van data via alle verschillende ICT-kanalen in de gaten houdt. Daarmee komt de verdere implementatie van NEN7510 (norm voor informatiebeveiliging in de zorg) een grote stap dichterbij. →

Onder het motto 'Samen security- en privacyproof' werken beide officers aan een bredere bewustwording binnen Sanquin van het belang van bescherming van (persoonlijke) informatie. Bovendien gaan beiden in 2017 in kaart brengen hoe en waar Sanquin haar persoonsgegevens verwerkt, beveiligd en vernietigt en hoe dit proces nog beter kan. Daarmee loopt Sanquin vast vooruit op de nieuwe Europese wet die in 2018 in werking treedt, de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

PLASMA INDUSTRIES BELGIUM

De afgelopen jaren had Sanquin een meerderheidsbelang in CAF-DCF, het Belgische plasma-fractioneringsbedrijf dat een deel van het plasma voor Sanquin fractioneert en ook de eerste stappen in het productieproces van het geneesmiddel Cinryze voor Sanquin uitvoert. Het resterende deel van de aandelen was in handen van het Belgische Rode Kruis (BRK) en de Franse plasmageneesmiddelenfabrikant LFB. BRK en LFB verkochten hun aandelen in 2015 aan Sanquin.

Per juni 2016 splitst Sanquin CAF-DCF op in een industrieel gedeelte en een deel dat zich richt op de voorziening van de Belgische markt met plasmaproducten. Dat laatste deel behoudt de naam CAF-DCF en wordt verkocht aan LFB. Sanquin blijft voor 100 procent eigenaar van de productiefaciliteit, die zich onder de naam Plasma Industries Belgium nu volledig richt op loonproductie voor Sanquin en andere klanten.

LEVERINGSPROBLEMEN

Vanwege frequente storingen in de productieprocessen heeft Sanquin Plasma Products in 2016 problemen om voldoende batches te leveren van een aantal geneesmiddelen. Een multidisciplinair projectteam wordt samengesteld om de storingen te onderzoeken. Ook richt Sanquin twee zogeheten Releaseteams op, die moeten zorgen voor het tijdig vrijgeven van batches geneesmiddelen.

De inzet van deze teams blijkt succesvol: eind 2016 zijn de leveringsproblemen nagenoeg voorbij, zowel voor de Nederlandse markt als ook voor de contractproductie voor zakelijke partners ("contract manufacturing"). We werken inmiddels hard aan het verdere herstel van de leverbetrouwbaarheid voor onze klanten, onder andere door opbouw van (hogere) veiligheidsvoorraden.

BEZOEK FDA

In mei 2016 krijgt de geneesmiddelenfabriek van Sanquin opnieuw een inspectiebezoek van de Amerikaanse Food and Drug Administration (FDA). Dit naar aanleiding van de *warning letter* (waarschuwing) die de FDA bij een eerdere inspectie aan Sanquin had gegeven, omdat de productie van het geneesmiddel Cinryze niet voldeed aan alle eisen van de Amerikaanse autoriteiten. De levering naar de VS blijft toegestaan, onder voorwaarde dat Sanquin passende maatregelen neemt om de kwaliteitsborging van de productie te verbeteren.

FDA is weer tevreden over werkwijze Sanquin.

In oktober 2016 wordt bekend dat de nieuwe inspectie goed doorstaan is. De FDA trekt de warning letter in omdat Sanquin adequaat heeft geantwoord op de inspectievraagstukken en de vastgestelde tekortkomingen goed heeft aangepakt. Met het intrekken van de warning letter kan Sanquin ook weer inzetten op verdere procesverbeteringen en deze bij de FDA laten registreren voor het geneesmiddel Cinryze.

CULTUURPROGRAMMA

Medio 2016 start het nieuwe cultuurprogramma binnen Sanquin Plasma Products (SPP), ter ondersteuning van de prestatieverbetering van de organisatie. Allereerst worden prestatiedoelen, ofwel 'kernresultaten' gedefinieerd en breed met de organisatie gedeeld. Deze resultaten liggen op drie gebieden: compliant (met de regels) zijn, volgens afspraak leveren en financieel een sterk resultaat bewerkstelligen. Met het cultuurprogramma streeft SPP een cultuur van *joint accountability* na; een organisatiecultuur waarin iedereen de verantwoordelijkheid neemt en mag nemen, die nodig is om de afgesproken kernresultaten te bereiken. In deze cultuur spreken we elkaar aan op onze bijdrage aan die kernresultaten en de manier waarop we die bijdrage leveren. Uitgangspunten zijn: iedere werknemer doet ertoe, zorgt ervoor dat hij bijdraagt, mag besluiten nemen, en houdt zichzelf en anderen gefocust op de kernresultaten.

In 2017 gaat het programma een tweede fase in om de cultuurverandering verder te verankeren in de organisatie.

UITBREIDING PRODUCTIEFACILITEITEN

Sanquin heeft het conceptontwerp voor de vernieuwing van de productiefaciliteiten van Sanquin Plasma Products afgerond. Het nieuw te bouwen 'gebouw P' zal voorzien in het verbeteren van de GMP-voorzieningen. Zo komen er ruimten voor het reinigen van de gebruikte materialen, een weegruimte en vooral extra ruimte voor het verbeteren van de goederenstroom en opslag. De GMP-verbeteringen zijn noodzakelijk voor de lange termijn continuïteit van de productieactiviteiten op de lange termijn in Amsterdam.

Levering komt weer op orde

DOSSIER

EMILIA'S VERHAAL

SLUITING BEDRIJFSONDERDEEL SPS

De businessunit Sanquin Pharmaceutical Services (SPS) ontwikkelde biofarmaceutische productieprocessen en klinisch proefmateriaal in opdracht van derden. Omdat het aantal opdrachtgevers de laatste jaren sterk is afgenomen en nieuwe klanten aantrekken een forse investering in productiefaciliteiten vereist, besluit Sanquin dit bedrijfsonderdeel in 2016 op te heffen. De 19 medewerkers van SPS worden vrijwel allemaal herplaatst binnen Sanquin.

DUURZAME KOU

In december van het verslagjaar gaat de eerste spade de grond in voor de bouw van een installatie die kou uit drinkwater 'oogst'. Sanquin heeft hiervoor in 2015 een overeenkomst gesloten met het Amsterdamse drinkwaterbedrijf Waternet. Waternet zal in de wintermaanden het koude drinkwater door een warmtewisselaar in de installatie leiden. De kou die aan het water onttrokken wordt, kan door Sanquin worden gebruikt voor de koeling van cleanrooms (steriele ruimten) en productieprocessen. Deze levering van koude aan Sanquin moet jaarlijks een besparing opleveren van 1.900 ton CO₂, vergelijkbaar met het jaarlijks energieverbruik van 400 huishoudens.

Dirk Jan van den Berg (voorzitter van de RvB) steekt de eerste spade in de grond, samen met Eric Lecomte, Project Officer vanuit de Europese Commissie voor het City-zen project.

1.000-1.500

Er zijn in Nederland
1.000 tot 1.500 patiënten
met sikkelcelanemie.

Emilia heeft
sikkelcelziekte.

Sikkelcelanemie komt vooral voor bij mensen met Afrikaanse roots. Een aantal bloedgroepen verschilt van die van mensen met Nederlandse roots.

Sanquin probeert haar donorbestand dan ook een zo goed mogelijk af te stemmen op de bloedgroepverdeling in de Nederlandse bevolking.

DOSSIER

Emilia is
benauwd, hoest
en heeft koorts.

Kinderhematoloog Karin
constateert een long-
ontsteking. Die kan tot
ernstige complicaties
leiden bij patiënten met
sikkelcelziekte.

Karin besluit dat Emilia een
bloedtransfusie nodig heeft.
Gezonde rode bloedcellen
kunnen de zuurstof beter door
haar lichaam transporteren.

500

transfusies voor
sikkelcelpatiënten
in 2016.

DOSSIER

Patiënten met sikkelcelziekte hebben bloed nodig dat op extra veel bloedgroepen gematcht is met hun eigen bloedgroepen. Hoe beter de match, hoe minder kans dat ze antistoffen aanmaken tegen afwijkende bloedgroepen.

22

Sanquin typeert het bloed van alle donors standaard op de bekende bloedgroepen AB0 en RhD (Rhesus). Een groot aantal donors wordt ook op een of meerdere van 22 aanvullende bloedgroepen getypeerd, om nog nauwkeuriger te matchen met patiënten.

DOSSIER

140+10

Je wordt geboren met ongeveer 140 verschillende bloedgroepen. Daar komen er gemiddeld nog 10 bij, die zich pas na de geboorte goed ontwikkelen.

RVICE

Rachid, van de afdeling Uitgifte, gaat na de aanvraag van het ziekenhuis direct op zoek naar donorbloed dat aan alle vereisten voor Emilia voldoet.

418.384

eenheden rode-bloedcel-concentraten, 252.775 eenheden bloedplaatjes en 2.491 eenheden vers bevroren plasma levert Sanquin in 2016 aan ziekenhuizen.

25.000

Ruim 25.000 mensenslevens worden hiermee jaarlijks gered.

DOSSIER

Om het bloed zo snel mogelijk bij Emilia te krijgen, mag chauffeur Roel een A1-rit rijden: met sirene en zwaailicht.

1.103

In 2016 voert Sanquin 1103 spoedritten met een bloedproduct uit.

13.667

Snelle ritten met bloed in 2016.

5.034

Gewone ritten met bloed in 2016.

DOSSIER

EMILIA
16 JAAR

Emilia heeft
regelmatig
donorbloed
nodig.

OP MAAT GETYPEERD 'SPOEDBLOED' HELPT EMILIA

DE 16-JARIGE EMILIA HEEFT DE ERFELIJKE AANDOENING SIKKELCELANEMIE. Bij deze ziekte is er een afwijking in het eiwit hemoglobine, dat zich in rode bloedcellen bevindt en zuurstof vanuit de longen door het lichaam transporteert. Door deze afwijking kunnen de rode bloedcellen een sikkelvorm krijgen in plaats van een ronde vorm. Daardoor bewegen ze zich moeizaam door de bloedvaten; ze klonteren samen en blokkeren de bloedstroom.

Wanneer dat in haar botten gebeurt, voelt Emilia vreselijke pijn. Dit heet een 'pijnlijke crise'. Een klontering van bloed is bovendien heel gevaarlijk: door de gebrekkige bloedtoevoer kunnen haar organen schade oplopen. Bij alle patiënten met sikkelcelziekte raakt de milt al op jonge leeftijd beschadigd en kunnen ze ernstige infecties krijgen. Als de pijnlijke crise niet te erg is, kan ze zich thuis behandelen met zware pijnstillers. Maar soms treden er zeer ernstige complicaties op. Zoals nu.

Emilia heeft een longontsteking gekregen en heeft extra zuurstof nodig. Om te zorgen dat die zuurstof goed door haar lichaam wordt getransporteerd, moet ze een transfusie met rode bloedcellen krijgen.

Sikkelcelanemiepatiënten ontvangen regelmatig bloedtransfusies om de complicaties van hun ziekte te bestrijden. Omdat ze zo vaak donorbloed ontvangen, lopen ze ook risico antistoffen te ontwikkelen tegen de verschillende bloedgroepen van die donors. Ieder mens heeft in totaal 140 tot 150 bloedgroepen, maar de ene bloedgroep leidt sneller tot antistofvorming dan de andere. Sanquin typeert het bloed van alle donors standaard op de bloedgroepen ABO en RhD (Rhesus). Een groot aantal donors wordt aanvullend getypeerd op een of meerdere van 22 aanvullende bloedgroepen, om nog nauwkeuriger te matchen met patiënten zoals Emilia. Omdat het ziekenhuis geen extra uitgetypeerd bloed voor haar op voorraad heeft en de laatste reguliere bezorging van bloed al geweest is, vraagt haar arts een spoedrit aan bij Sanquin.

Karin Fijn van Draat, hoogleraar Kinderhematologie bij het Academisch Medisch Centrum, onderzoekt samen met collega's bij Sanquin hoe het komt dat sikkelcelanemiepatiënten meer antistoffen aanmaken tegen donorbloed dan andere patiënten die bloedtransfusies ontvangen. Als er antistoffen gevormd zijn, kunnen patiënten geen bloed meer ontvangen van donors die deze bloedgroepen hebben en wordt het steeds moeilijker om geschikt bloed te vinden. Daarom is het belangrijk om de vorming van antistoffen te voorkomen. Als ze het mechanisme achter de aanmaak van die antistoffen begrijpen, kunnen ze het hopelijk op termijn ook beïnvloeden. Daarmee worden mensen zoals Emilia nog beter geholpen.

Bekijk het
verhaal van
Emilia.

www.sanquin.nl/jaarverslag

> MEDEWERKER

HEART VOOR DE MEDEWERKER

Onder de naam HeaRT (HR Transformatie) start Sanquin een programma om het Human Resources-beleid te moderniseren en om medewerkers te stimuleren zich in een richting te ontwikkelen en die de organisatie anno 2025 nodig heeft. De drie strategische pijlers van HeaRT zijn:

- Duurzame inzetbaarheid
- Cultuur en leiderschap
- Moderne en 'generatieproof' arbeidsvoorwaarden en arbeidsrelaties

DUURZAME INZETBAARHEID

Duurzame inzetbaarheid gaat over de vraag hoe je zo lang en plezierig mogelijk inzetbaar blijft op de werkvloer. Een belangrijk vraagstuk voor Sanquin, met het oog op de steeds verder opschuivende AOW-leeftijd. Bovendien willen we een aantrekkelijke werkgever zijn voor nieuwe generaties op de arbeidsmarkt die andere eisen stellen aan de werk-privébalans en de ruimte voor persoonlijke ontwikkeling. Medewerkers worden gestimuleerd na te denken over vragen als: Hoe houd je plezier in je werk? Hoe zorg je dat je mentaal en fysiek fit (vitaal) bent om goed te blijven presteren? Op welke manier wil je jezelf blijven ontwikkelen?

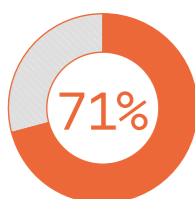
CULTUUR EN LEIDERSCHAP

Sanquin werkt aan een nieuwe interne cultuur die verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie legt en flexibiliteit, ondernemerschap, optimisme, gedrevenheid, doelgerichtheid en erkenning benadrukt.

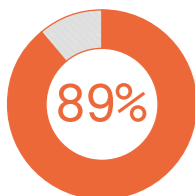
Binnen de bv Sanquin Plasma Products wordt in 2016 het Cultuurprogramma voortgezet, dat accountability onder de medewerkers traint (waarbij iedereen verantwoordelijkheid neemt, elkaar aanspreekt op het gedrag en zich gedraagt volgens de regels). Sanquin-breed worden leidinggevendenden gestimuleerd een meer coachende rol te ontwikkelen naar hun medewerkers toe.

Verder start in het najaar van 2016 een groep van dertien talentvolle medewerkers met het Management Development Programma. Dit programma stoomt de deelnemers, aan de hand van training, coaching en strategische opdrachten, in twee jaar klaar voor een leidinggevende positie. Vervolgens kunnen zij als samenwerkende, coachende, ondernemende, visionaire, innoverende en resultaatgerichte managers bijdragen aan Sanquins gewenste organisatiecultuur.

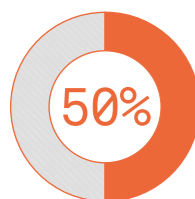
Sanquin voert in 2016 een enquête uit onder haar medewerkers.

is enthousiast over zijn of haar functie.

wil met een vitaliteits-thema aan de slag.

maakt onvoldoende tijd vrij voor ontspanning.

MODERNE ARBEIDSVOORWAARDEN EN ARBEIDSRELATIES

Binnen HeaRT ontwikkelt Sanquin verschillende tools die medewerkers meer flexibiliteit geven bij het uitoefenen van hun werk. Zo kunnen ze in 2017 dankzij een nieuw medewerkers-/managerportal op de tijd en plaats die hen uitkomt, HR-zaken inzien en afhandelen. Aanpassingen in de ICT-structuur maken het ook gemakkelijker om te werken op een plek naar keuze: op kantoor, thuis of elders.

Verder start Sanquin een pilot met nieuwe functioneringsgesprekken waarin medewerkers met hun leidinggevende concrete afspraken maken over hun bijdrage aan de organisatiedoelen.

Wat betreft de arbeidsvoorwaarden beweegt Sanquin toe naar een model waarin mensen op maat afspraken kunnen maken in plaats van één standaardmodel dat voor iedereen geldt. Zo start de pilot zelfroosteren binnen de Bloedbank, waarbij medewerkers – binnen bepaalde kaders – hun eigen rooster kunnen invullen.

MEER FLOW OP DE WERKVLOER

De Bloedbank start project FLOW: een project om de werkprocessen zo slim mogelijk in te richten en inefficiëntie en verspilling te voorkomen. Verschillende medewerkers krijgen een training in de Lean-methodiek en leiden samen met collega's projectgroepen om verbeteringen op de werkvloer door te voeren. Zo starten onder meer projecten om de donorinschrijving aan de balie efficiënter te laten verlopen, om het bewerkingsproces van erythrocyten (rode bloedcellen) te optimaliseren en het proces van de niet-voor-transfusie-producten te verbeteren. Begin 2017 zijn de eerste resultaten al zichtbaar. De Bloedbank-medewerkers zijn over het algemeen heel enthousiast over FLOW. Het zelf bijdragen aan verbeteringen in de dagelijkse werkprocessen leidt tot meer plezier en tevredenheid in het werk.

Slimmer werken in FLOW

JURIDISCHE HERSTRUCTURERING

In 2015 is de divisie Plasmaproducten ondergebracht in een aparte bv: Sanquin Plasma Products. Deze bv is via Sanquin Holding gekoppeld aan de Stichting Sanquin. In het verslagjaar 2016 worden voorbereidingen getroffen om ook de divisies Diagnostiek en Reagents met hun marktconforme activiteiten per 1 januari 2017 als bv's binnen de Holding verder te laten gaan. De herstructurering heeft geen gevolgen voor de medewerkers van beide divisies. Door deze herstructurering blijft Sanquin in staat om haar publieke en marktconforme activiteiten duurzaam uit te voeren vanuit één organisatie, met meer transparantie en een overzichtelijker financiële huishouding.

REAGENTS OP VOLLE KRACHT

De kracht van de alles-onder-één-dakformule van Sanquin blijkt wederom na afloop van het verslagjaar, als de bedrijfsresultaten van de verschillende onderdelen bekend worden. De divisie Reagents haalt haar beste financiële bedrijfsresultaat ooit in 2016.

DOORLOPEND SOCIAAL PLAN

Omdat bij Sanquin regelmatig grote en kleine organisatiewijzigingen plaatsvinden, soms met consequenties voor medewerkers, is een doorlopend sociaal plan zeer wenselijk. Dit plan moet een looptijd van ongeveer drie jaar hebben en als sociaal vangnet fungeren wanneer zich wijzigingen voordoen met sociale gevolgen. In het verslagjaar start Sanquin onderhandelingen met de vakbonden over de invulling van dit doorlopend sociaal plan. Naar verwachting worden die onderhandelingen in 2017 afgerond.

SLUITING PRETRANSFUSIELABORATORIUM

Eind december 2016 sluit Sanquin het Pretransfusielaboratorium van de divisie Diagnostiek. Reden is dat het Medisch Centrum Slotervaart – waarvoor dit lab al het werk doet – het contract heeft opgezegd en het werk zelf gaat uitvoeren. Voor alle twaalf medewerkers verzorgt Sanquin een andere functie binnen de organisatie.

WISSELING VAN BESTUURSLEDEN

Na dertig jaar werkzaam te zijn geweest voor Sanquin, gaat Jeroen de Wit – vicevoorzitter van de Raad van Bestuur en directeur van de Bloedbank – per 1 augustus met vervroegd pensioen. Hij wordt opgevolgd door Daphne Thijssen-Timmer, voorheen managing director van Sanquins businessunit Tissues & Cells en directeur van de weefselinstelling BISLIFE. Thijssen blijft in haar nieuwe functie ook Tissues & Cells aansturen.

Daphne Thijssen-Timmer vervangt Jeroen de Wit.

Sanquin en OLVG samen door.

GEEN ALLIANTIE DIAGNOSTIEK

De voorgenomen strategische alliantie van Sanquin met vijf ziekenhuizen, waarin de patiënt-diagnostiek zo kostenefficiënt mogelijk ingericht zou worden, gaat in 2016 definitief niet door. Oorspronkelijk zouden alle deelnemers een substantieel aandeel in de alliantie krijgen, en dus gezamenlijke zeggenschap. Maar in de twee jaar dat de besprekingen duurden, zijn door tussentijdse fusies de verhoudingen veranderd en is één dominante speler ontstaan. Omdat de deelnemende partijen het niet eens kunnen worden over de zeggenschapsverhoudingen in de nieuwe bv, wordt gezamenlijk besloten de alliantie af te blazen.

Wel hebben de besprekingen al geleid tot intensievere samenwerking op diagnostiekgebied. Zo doet Sanquin voortaan al het complexe transfusiewerk en de moleculaire diagnostiek voor de vijf ziekenhuizen geconcentreerd op één locatie, wat voor alle partijen kostenbesparing oplevert. In oktober 2016 tekent Sanquin bovendien een intentieverklaring met het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis in Amsterdam voor besteding en uitbouw van de samenwerking tussen de laboratoria.

ROBOTSTRAAT

Sanquin heeft een centrale plek in de organisatie voor een aantal diagnostische bepalingen: het Moleculair Platform. In het verslagjaar wordt dit Platform aangepast tot een state-of-the-art gerobotiseerde straat voor alle moleculaire diagnostische bepalingen, waaronder *Next Generation Sequencing* (een techniek om DNA en RNA van een patiënt in kaart te brengen). De robotstraat maakt eventuele schaalvergroting in de toekomst mogelijk en vergroot de efficiëntie in de diagnostiek.

> BLOEDPRODUCTEN

SCREENING HEPATITIS E

Uit onderzoek van Sanquin blijkt dat circa 1 op de 800 bloeddonoraties besmet is met het hepatitis E-virus. Bij een deel van de transfusieontvangers, in het bijzonder patiënten die een stamcel- of orgaantransplantatie ondergaan, kan deze infectie leiden tot ernstige gezondheidsklachten en/of uitstel van de noodzakelijke behandeling. De meest kwetsbare patiëntgroepen ontvangen daarom voedingsadviezen om infectie met het hepatitis E-virus te voorkomen, maar bloeddonoraties en bloedproducten worden nog niet op aanwezigheid van het virus getest.

Sanquin vindt het belangrijk om bloeddonoraties te gaan testen, zodat patiënten niet meer via transfusie besmet worden. Ook voor de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport staat de veiligheid van patiënten voorop. Er wordt om die reden besloten bloeddonoraties te gaan testen op aanwezigheid van het hepatitis E-virus. Sanquin start met de voorbereidingen om de screening halverwege 2017 in te voeren.

INFECTIES BIJ BLOEDDONORS

Sanquin test bloedproducten zeer grondig, en niet voor niets. Zo voorkomen we dat infectieuze bloedproducten aan patiënten worden toegediend.

Gevonden infecties in 2016:

	Aantal nieuwe bloeddonor met bevestigd positieve testuitslag	Aantal trouwe/bekende bloeddonor met bevestigd positieve testuitslag
Hepatitis B	10	3
Hepatitis C	3	0
HIV-1/2	0	2
HTLV-I/II	0	- *
Lues	11	2

* Trouwe/bekende donors worden niet gescreend op HTLV-I/II

FERRITINETEST DONORS

Als donors bloed doneren, checkt Sanquin van tevoren hun hemoglobine (Hb)-waarde. Dit gebeurt om na te gaan of de bloeddonoratie kan plaatsvinden zonder dat de donor bloedarmoede ontwikkelt. Uit recente studies is naar voren gekomen dat donors ondanks een goede Hb-waarde toch een ijzertekort kunnen hebben of kunnen ontwikkelen door bloeddonoraties. Een betere indicator voor de ijzervoorraad bij bloeddonoraties is ferritine, een eiwit dat in het bloed circuleert en waar een laboratoriumtest voor bestaat. Een onderzoeksgroep binnen Sanquin richt zich op vragen rond ijzermanagement en bloedarmoede bij donors. De Medische Advies-

raad van Sanquin brengt op basis van de onderzoeksresultaten in 2017 advies uit over de mogelijkheid om donors met een ferritinetest te beschermen tegen een ijzertekort.

Elke donatie wordt gescreend.

PATENT ZIKATEST

Na de uitbraak van het door tropische muggen overgedragen zikavirus in Brazilië ontwikkelde Sanquin in 2015 een moderne laboratoriumtest om de aanwezigheid van dit virus in bloed vast te kunnen stellen. Deze test is in vergelijking met andere zikatests heel gevoelig en stabiel: hij meet een specifiek stukje in het RNA van het virus, waarmee alle bekende varianten van zikavirus gedetecteerd kunnen worden. In 2016 vraagt Sanquin patent aan op deze meettechniek en is de test beschikbaar om donors te screenen die in een gebied zijn geweest waar zikavirus rondwaart, mocht dat nodig zijn.

OOGDRUPPELS

Sanquin ontwikkelt een nieuw product voor patiënten die last hebben van extreem droge ogen: oogdruppels gemaakt van serum uit donorbloed. Hiervoor start eind 2016 een klinische studie waarin deze allogene oogdruppels vergeleken worden met oogdruppels gemaakt van het eigen serum van een patiënt (autologe druppels). Deze studie zal in 2017 afgerond worden en naar verwachting aantonen dat er geen verschil in werking is tussen allogene en autologe oogdruppels.

De Bloedbank start in 2016 bovendien een samenwerking met het bedrijf mu-Drop, dat een applicator heeft weten te ontwikkelen waarmee de patiënt héél kleine druppels – microdruppels – kan toedienen in het oog. Voordeel ten opzichte van reguliere, veel grotere oogdruppels is →

Kleine druppels,
groot effect.

dat er niet te veel vocht in het oog komt, zodat er geen belangrijke bestanddelen wegspoelen die zich in de traanfilm bevinden. Bovendien kan zo zuiniger met het serum – een donorproduct – worden omgegaan.

Samen met mu-Drop werkt de Bloedbank aan het opzetten van een productielijn voor de micro-oogdruppels. Naar verwachting zal Sanquin de allogene serum oogdruppels in 2018 kunnen leveren.

UITGETYPEERD BLOED

Sanquin typeert het bloed van alle donors standaard op de bloedgroepen ABO en RhD (Rhesus). Een groot aantal donors typeren we aanvullend op een of meerdere van 22 aanvullende bloedgroepen. Voor elk van deze 22 bloedgroepen heeft de Landelijke Gebruikersraad van Sanquin (in 2004) een streefwaarde vastgesteld voor de mate waarin er erythrocyten (rode bloedcellen) beschikbaar zijn zonder de antigenen van die bloedgroep (zodat ontvangers die extra gevoelig reageren op andere bloedgroepen beter gematcht bloed kunnen krijgen). Sanquin heeft 21 van de 22 streefwaardes in 2016 behaald. In totaal hebben we afgelopen jaar ruim 1 miljoen typeringstesten verricht ter consolidatie en uitbreiding van het getypeerde bestand.

Sanquin is uniek in de wereld met dit uitgetypeerd donorbestand. Ziekenhuizen kunnen daardoor gemakkelijker passend bloed gebruiken door uit de al in het ziekenhuis aanwezige voorraad erythrocyten te putten. Bovendien vergemakkelijkt het adequate en snelle honorering van aanvragen voor specifiek getypeerde erythrocyten.

> ONDERZOEK

MEDICAL NEEDS

In lijn met de Nationale Wetenschapsagenda heeft Sanquin een eigen wetenschapsagenda opgesteld voor onderzoeksterreinen waarop Sanquin een wezenlijke bijdrage kan leveren aan de gezondheidszorg. Vijf 'medical needs' vormen de basis van het onderzoeksprogramma van Sanquin:

- Anemie (bloedarmoede)
- Bloeden en hemostase (bloedstelping)
- Kanker
- Immunodeficiëntie en veroudering
- Ontstekingen en vaatziekten

Sanquin doet
foetale Rhesus
D-screening in
de 27ste week.

Anemie

Veilig transfusiebloed voor patiënten met bloedverlies of chronische anemie is een van de belangrijkste producten van Sanquin. Een onderzoeksvraag op het gebied van anemie is hoe immunisatie tegen bloedgroepen na transfusie en zwangerschap verminderd kan worden. Zo werkt Sanquin al jaren samen met het RIVM in het landelijk screeningsprogramma dat test of zwangere vrouwen met een Rhesus D-negatieve bloedgroep zwanger zijn van een Rhesus D-positief kind (wat tot hemolytische ziekte bij de foetus kan leiden). Sanquin voert deze foetale Rhesus D-screening uit in de 27ste week van de zwangerschap en levert ook een anti D-prik om de moeder eventueel preventief te behandelen. In 2016 publiceren Sanquin-onderzoekers een artikel in het *British Medical Journal* met resultaten van een studie naar de gevoeligheid van de test. De conclusie is dat deze screening in de 27ste week van de zwangerschap zeer betrouwbaar is.

Bloeden en hemostase

In bloed bevinden zich bloedplaatjes en een groot aantal eiwitten die ervoor zorgen dat bloed binnen de bloedbaan vloeibaar is en buiten de bloedbaan stolt (hemostase). Een onderzoeksgroep van Sanquin binnen dit medical need-gebied richt zich op het stollingseiwit Factor XI.

De oorspronkelijke gedachte was dat Factor XI nodig was voor goede bloedstolling. Maar mensen die geen factor XI aanmaken hebben relatief weinig last van bloedingen. Factor XI lijkt wel een bijdrage te leveren aan trombose. Schakel je factor XI uit dan voorkom je trombose, terwijl de gewenste bloedstolling bij een verwonding gewoon doorgaat. De Sanquin-onderzoekers bestuderen hoe Factor XI precies zijn werk doet. Vervolgens hopen ze een remmer van Factor XI te kunnen ontwikkelen die een heel effectief medicijn tegen trombose zou kunnen zijn.

Kanker

Een van de onderzoeksgebieden van Sanquin is de behandeling van kankerpatiënten en de verbetering daarvan. In 2016 ontvangen drie Sanquin-onderzoekers beurzen van het KWF voor hun onderzoek:

- Timo van den Berg en Hanke Matlung voor het onderzoek *On the mechanism by which targeting CD47-SIRPα interactions potentiates antibody therapy in cancer* (onderzoek naar het effectief inzetten van therapeutische antistoffen tegen kankercellen).
- Monika Wolkers voor haar onderzoek *Potentiating autologous T cell therapy by driving continuous IFNγ production within the tumor* (onderzoek naar het verbeteren van de TIL-therapie waarbij tumorinfiltrerende T-cellen worden opgekweekt en teruggegeven aan de patiënt).

Immunodeficiëntie en veroudering

Sanquin maakt al vele jaren geneesmiddelen uit plasma voor patiënten die bepaalde afweersfactoren missen of in te lage concentraties hebben. Veel Sanquin-onderzoek voor deze medical need richt zich op het ontwikkelen van tests om de effectiviteit van therapie te meten; op de →

vraag waarom in sommige gevallen therapie ineffectief wordt of bijwerkingen vertoont; en op de vraag waarom afweer bij veroudering minder efficiënt verloopt.

Onderzoeker Roel Gazendam promoveert in 2016 cum laude op het proefschrift *Neutrophil microbial killing mechanisms. Lessons learned from primary immunodeficiencies* aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn proefschrift behandelt afweermechanismen in het menselijk lichaam tegen schimmels en bacteriën.

Ontstekingen en vaatziekten

Het onderzoekswerk voor deze medical need richt zich op een beter begrip van de onderliggende mechanismen achter ontstekingsreacties, behandeling en verbetering van de kwaliteit van de bloedvaten en inzicht in de kwaliteit van de bloedvaten tijdens het ouder worden.

Sanquin-onderzoekers publiceren in 2016 een artikel in het wetenschappelijk tijdschrift *Nature Communications* met de resultaten van het onderzoek naar het in- en uitreizen van cellen door de vaatwand (de transendotheel migratie van de bloedcel).

NIEUWE HOOGLERAREN

Sanquin wordt in 2016 drie hoogleraren rijker:

- **Professor Karin Fijnvandraat**
hoogleraar Kinderhematologie aan de Universiteit van Amsterdam.
- **Professor Sander Meijer**
hoogleraar Farmaceutische Plasma-eiwitten aan de Universiteit Utrecht.
- **Professor Sacha Zeerleder**
hoogleraar Translationele Immunohematologie aan de Universiteit van Amsterdam.

Het hoog-
lerarencorps
van Sanquin
groeit.

DOSSIER

AMIRS VERHAAL

Amir weet het nu nog niet, maar hij heeft acute leukemie ofwel bloedkanker. De witte bloedcellen in zijn beenmerg rijpen niet goed uit.

30%

van alle gedoneerde rode bloedcellen gaat naar kankerpatiënten.

1.600

Elk jaar krijgen ongeveer 1.600 mensen in Nederland leukemie.

DOSSIER

2.800

Bij Sanquin werken ruim 2.800 mensen met hart en ziel aan een zo veilig mogelijke en kwalitatief hoogwaardige bloedvoorziening

DOSSIER

Stamcellen van een donor kunnen ervoor zorgen dat Amir weer gezonde cellen gaat aanmaken. Het is heel lastig om een donor met een passende 'HLA-typering' te vinden voor een stamceltransplantatie.

In de wereldwijde database zijn de HLA-typering van volwassen donors en die van stamcellen uit navelstrengbloed opgeslagen.

HOOFDINGANG

11

In 2016 zijn er 11 ziekenhuizen waar je navelstrengbloed kunt doneren.

De moeder van Noa besloot tijdens haar zwangerschap om het bloed uit de navelstreng te doneren. Ze hoorde dat daar stamcellen inzitten waarmee iemands leven gered kan worden.

Het Bijzondere Afname Team van Sanquin neemt na de bevalling binnen drie minuten het bloed af uit de navelstreng en brengt het naar de Navelstrengbloedbank.

DOSSIER

Op het HLA-laboratorium van Sanquin brengen ze de HLA-typering van Amir in kaart. Dat duurt 5 tot 7 werkdagen.

HAMILTON

30%

Het HLA-laboratorium verricht honderden typeringen per jaar. Voor slechts 30% van patiënten die een stamceltransplantatie nodig hebben, is er een geschikte match binnen de familie.

DOSSIER

Stamcellen zijn lichaamscellen die onbeperkt kunnen delen en zorgen voor de aanmaak van gespecialiseerde cellen, zoals bloedcellen.

Sanquin bewerkt en slaat stamcellen op van donors en patiënten. Daarnaast verrichten we veel onderzoek naar nieuwe manieren om kankerpatiënten te behandelen.

-196°C

Stamcellen uit navelstrengbloed worden ingevroren bij een temperatuur van -196°C.

<30 min.

De stamcellen worden aan het bed ontdooid en moeten binnen 15 tot 30 minuten worden toegediend.

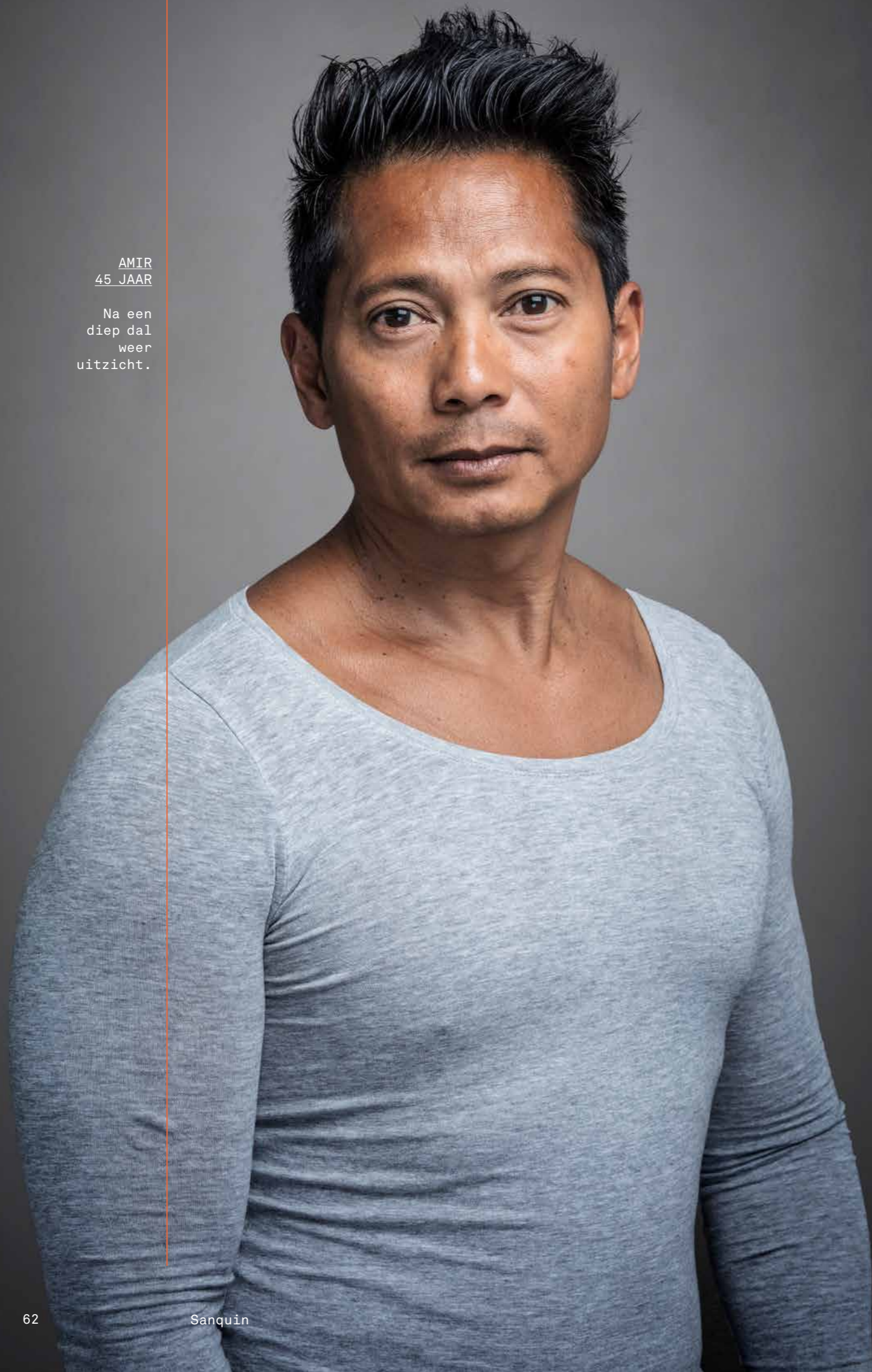
6

In 2016 worden 6 patiënten geholpen met stamcellen uit navelstrengbloed van pasgeboren baby's.

DOSSIER

AMIR
45 JAAR

Na een
diep dal
weer
uitzicht.

GERED DOOR DE STAMCELLEN VAN EEN BABY

AMIR IS AAN HET HARDLOPEN ALS HET INEENS ZWART WORDT VOOR ZIJN OGEN. Te hard getraind misschien, met zijn 45 jaar? Hij blijft niet lekker, voelt zich moe en lusteloos. Na een bloedcontrole volgt het slechte nieuws: hij heeft acute leukemie.

Leukemie, ofwel bloedkanker, is een ernstige en vaak levensbedreigende aandoening. In de acute vorm die Amir heeft, rijpen de witte bloedcellen in het beenmerg niet goed uit. Hij moet direct aan de chemotherapie, die zijn eigen beenmerg uitschakelt. Omdat zijn beenmerg daardoor niet of nauwelijks meer zelf bloed aanmaakt, ontvangt hij meerdere bloedtransfusies.

Stamcellen van een gezonde donor moeten ervoor zorgen dat Amir zelf weer gezonde witte bloedcellen gaat aanmaken. Daarom krijgt hij een stamceltransplantatie. Het is een heel zware ingreep voor hem. De nieuwe (stam)cellen kunnen zijn eigen lichaamscellen als vreemd beschouwen en aanvallen: dan ontstaat de zogeheten graft-versus-hostziekte. Om dat te voorkomen, moeten de donorstamcellen zo goed mogelijk matchen met Amir.

Bij het matchen van stamcellen wordt gekeken naar de HLA-typing: dat is een soort kenmerk dat alle lichaamscellen hebben, ook stamcellen. Die typing voert het HLA-laboratorium van Sanquin uit, zowel van de patiënt als van de donor.

Het is heel lastig om een passende HLA-typing te vinden. Daarom is er een wereldwijde database aangelegd – het *bone marrow worldwide donor*-bestand – waarin zowel de HLA-typing van volwassen donors is opgeslagen als die van stamcellen uit navelstrengbloed. Vaak ontvangen patiënten dus stamcellen van iemand van de andere kant van de wereld, die toevalig een match is. Voor Amir is er dicht bij huis een match gevonden, met de pasgeboren Noa. Haar leven is net begonnen, en dankzij de stamcellen uit haar navelstrengbloed kan Amir, na een zware periode, weer herstellen.

Bekijk het
verhaal van
Amir.

www.sanquin.nl/jaarverslag

> VOOR PATIËNTEN

ONDERSTEUNING VOOR KANKERONDERZOEK

Sanquin verleent in 2016 wederom twee technolielicenties aan bedrijven die actief zijn op het gebied van kankeronderzoek en kankertherapie: Neon Therapeutics en BioLegend, beide Amerikaanse bedrijven. Eerder al – in 2015 – verleende Sanquin licenties aan Kite Pharma (USA) en Immatics Biotechnologies (Duitsland).

Het gaat om twee octrooien die Sanquin samen met het Nederlands Kanker Instituut (NKI) bezit. Met de gepatenteerde technologieën kunnen bedrijven op een veel efficiëntere en snellere manier nieuwe aangrijpingspunten vinden voor cellulaire immunotherapie van verschillende soorten kanker. Ook kunnen ze testen of het eigen immuunsysteem van kankerpatiënten door deze therapie geholpen wordt met het vernietigen van de kankercellen in het eigen lichaam. Immunotherapie is een zeer veelbelovende behandelingsvorm van kanker. In het onderzoek naar deze therapie zijn de laatste twee jaar belangrijke stappen voorwaarts gezet. Sanquin werkt zelf met externe partners aan verdere toepassingen van de gepatenteerde technologieën, zowel op gebied van kankerbehandeling als op gebied van nieuwe vaccins tegen infectieziekten.

LABORATORIUMTESTS VOOR BIOLOGICS

In het verslagjaar blijft Sanquin innoveren op het gebied van tests voor biologics (therapeutische eiwitten), door testuitvoering op bloed van patiënten aan te bieden aan ziekenhuizen en farmaceutische bedrijven en ook nieuwe tests aan te bieden voor nieuwe biologics en biosimilars. In het patiëntgerelateerde onderzoek naar biologics lopen we internationaal vooraan mee, met een reeks van *peer reviewed* wetenschappelijke publicaties. We voeren een uitgebreide reeks tests zelf uit en verkopen geselecteerde kits aan derden. Hierdoor helpen we mee aan een efficiënter gebruik van deze dure geneesmiddelen.

NIEUWE TEST VOORKOMT DIERPROEVEN

Sanquin introduceert in 2016 een nieuwe laboratoriumtest om pyrogenen (koortsverwekkende bestanddelen afkomstig van bacteriën) aan te kunnen tonen in farmaceutische producten. Deze MAT-test vervangt de dierproeven met konijnen die hiervoor werden ingezet. Sanquin verkoopt de test aan farmaceutische bedrijven en kan hem ook in opdracht van derden uitvoeren.

UITBREIDING MASPAT-KIT

De MASPAT-kit van Sanquin wordt gebruikt om geschikte trombocyten (bloedplaatjes) te vinden voor een patiënt die een transfusie van deze cellen nodig heeft. Dit wordt uitgevoerd door een kruisproef te verrichten tussen trombocyten van een donor en het serum van een ontvanger/patiënt. MASPAT Screening Platelets, het nieuw ontwikkelde product als aanvulling

op de MASPAT-kit, bestaat uit een pool van getypeerde donortrombocyten waarmee de gebruiker kan screenen op de aanwezigheid van antistoffen voordat een eventuele kruisproef wordt gedaan. Hierdoor is de gebruiker niet afhankelijk van de beschikbaarheid van donortrombocyten van de bloedbank voordat hij het onderzoek kan uitvoeren.

IMMUNOMONITORING SERVICES

Immunomonitoring is de analyse van de immunusstatus van een patiënt in de breedste zin: zoals de serologische bepaling van specifieke antistoffen of ontstekingsmediatoren, de bepaling van antigeen-specifieke immuuncellen, de HLA-typing of de hoeveelheid geneesmiddel aanwezig in het bloed (zoals biologics). Immunomonitoring-tests worden steeds belangrijker nu er een snelle toename is van therapieën die zich richten op het immuunsysteem. In 2016 hebben zowel nationale bedrijven als grote internationale farmaceutische bedrijven van Sanquins diensten en immunologische expertise gebruikgemaakt. Een toegespitst deel van de website maakt ons brede pakket aan tests beter zichtbaar en biedt één loket waar de klant zijn of haar specifieke vraag kan stellen. Immunomonitoring Services, een afdeling van Sanquin Diagnostiek, blijft zich permanent richten op het ontwikkelen van nieuwe tests om het assortiment zo compleet mogelijk te houden.

TISSUES & CELLS

De businessunit Tissues & Cells (T&C) werd opgericht op 1 januari 2015 om op een veilige en doelmatige wijze weefsel- en celtherapieproducten en diensten te leveren in Nederland en daarbuiten. De ambitie van Tissues & Cells was om een brede weefselvoorziening op te bouwen waarbij we synergie zochten tussen de verschillende onderdelen binnen Sanquin en samenwerking met weefselbanken buiten Sanquin zoals BISLIFE. Met BISLIFE startte in mei 2015 een bestuurlijke samenwerking met als doel een fusie tussen beide organisaties. In 2016 wordt de strategie echter aangepast aan diverse ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie. De volgende stappen worden genomen:

- BISLIFE wordt niet opgenomen in Sanquin Tissues & Cells, maar de activiteiten van de Botbank gaan over naar BISLIFE. Daarmee voorkomt Sanquin dat eventuele risico's die het incorporeren van BISLIFE met zich mee zou brengen door Sanquin gedragen zouden moeten worden. Door het samengaan van de Botbanken dragen Sanquin en BISLIFE bij aan de realisatie van een nationale weefselvoorziening in Nederland.
- Het onderbrengen van Sanquins Laboratorium voor Celtherapie bij Tissues & Cells wordt niet doorgezet: een brede celtherapie-unit met twee stamcellaboratoria en een Navelstrengbloedbank zal niet worden gerealiseerd.
- Door bovenstaande, en ook door het vertrek van de afdeling Bewerking van de Bloedbank uit Groningen (vanwege de reorganisatie van de Bloedbank in 2015) komt het Stamcellaboratorium in Groningen geïsoleerd te liggen van de rest van de organisatie. Sanquin start daarom een verkenning op voor het onderbrengen van dit laboratorium bij het Universitair Medisch Centrum Groningen.
- De Sanquin Navelstrengbloedbank, een ander onderdeel van Tissues & Cells, groeit in het verslagjaar en neemt meer kwalitatief hoogwaardige navelstrengbloeden op in het kader van het programma Groei.

Eén loket
voor de
klant.

RISICO'S EN RISICOBEBEERSING

RISICOPROFIEL

Sanquin heeft in 2016 de private activiteiten gesplitst van de publieke activiteiten. Daartoe zijn de private activiteiten ondergebracht in BV's die een plek hebben gekregen onder een holding BV die volledig eigendom is van de Stichting Sanquin. In 2017 wordt deze juridische herstructurering volledig afgerond. De publieke activiteiten van Sanquin zijn gebaseerd op een wettelijke taak met als basis de Wet inzake bloedvoorziening (Wibv). De private activiteiten spelen zich af in een marktconforme, internationale omgeving. Met de private activiteiten gaan, vanuit de aard van die omgeving, andere risico's gepaard dan met de publieke activiteiten. De risicobereidheid van Sanquin is laag, omdat voorop staat dat donors veilig hun bloed en plasma moeten kunnen doneren en dat patiënten te allen tijde veilig gebruik moeten kunnen maken van de vaak levensreddende producten van Sanquin. De risico's waarmee Sanquin wordt geconfronteerd worden per BV en divisie beoordeeld en op corporate niveau jaarlijks door de Raad van Bestuur geanalyseerd en indien nodig worden acties ondernomen om de risico's te mitigeren. Voor de belangrijkste risico's worden in onderstaande tekst de acties besproken die het management heeft ondernomen om ze te mitigeren.

ONTWIKKELING RISICO'S IN 2016

Daling afzet producten

Het gebruik van bloedproducten in ziekenhuizen is de afgelopen jaren sterk afgenomen. Sanquin heeft de organisatie daar ingrijpend op aangepast. Sinds 2015 daalt de afname van bloedproducten door ziekenhuizen minder sterk. Om aan de hoeveelheid gevraagde bloedproducten te kunnen blijven voldoen stuurt Sanquin actief op de omvang en samenstelling van het donorbestand. De vraag naar plasma vertoont een stijging. Er is op de Nederlandse markt steeds meer behoefte aan medicijnen uit plasma. Dit zorgt ervoor dat de dekking van de gemeenschappelijke kosten niet in gevaar komt. Ook blijft hierdoor de ontwikkeling van de kostprijzen van de bloedproducten beheersbaar.

ICT

Sanquin heeft een verscheidenheid aan ICT-systemen (hardware, software, computernetwerken en datacommunicatie). De ICT-infrastructuur is ontworpen om de organisatie op een effectieve, betrouwbare en veilige manier te ondersteunen. De continuïteit van de bedrijfsprocessen is in hoge mate afhankelijk van de goede werking van de ICT-systemen. In 2015 is de transitie naar Centric voor het beheer van de ICT-infrastructuur afgerond en daarmee is een verbetering in de stabiliteit van de ICT gerealiseerd. In 2016 is gestart met centralisatie van het beheer van alle applicaties bij een meer professioneel ingerichte ICT-afdeling, waardoor de performance en de werking van de veiligheidsmaatregelen in de ICT-omgeving permanent kunnen worden gemonitord, zodat snelle bijsturing in geval van (dreigende) verstoringen mogelijk is. Voor applicaties die tijdkritische processen ondersteunen, zoals het landelijke testlaboratorium voor donaties, zijn alternatieve procedures ontwikkeld om de continuïteit te borgen in het geval van technische storingen. Er is bovendien een overeenkomst gesloten met een laboratorium in

België om in geval van nood naar dat laboratorium te kunnen uitwijken. De noodprocedures worden van tijd tot tijd in de praktijk getest.

Financiële positie

De financiële positie van Sanquin in termen van solvabiliteit en liquiditeit is gezond en verder versterkt in 2016. Door tegenvallers in de kwaliteit van de operationele processen is het mogelijk dat productie en dus verkoop van producten vertraagt of gedeeltelijk stilvalt. Hierdoor kan de financiële positie van Sanquin worden aangetast. Dit risico wordt verkleind door het nauwkeurig naleven van de richtlijnen en procedures, waarbij veel aandacht wordt besteed aan de vereiste training van mensen en bedrijfscultuur om compliance met regelgeving te bevorderen. Stichting Sanquin Bloedvoorziening houdt een eigen vermogen aan dat nodig is voor borging van de continuïteit van de bloedvoorziening.

Compliance

In 2016 is de *warning letter* van de Amerikaanse toezichthouder FDA, die Sanquin in 2013 heeft ontvangen, ingetrokken. In 2013 constateerde de FDA dat Sanquin op een aantal punten niet voldoet aan de kwaliteitseisen voor processen en systemen die gelden voor organisaties die geneesmiddelen leveren in de Verenigde Staten. De *warning letter* had geen directe gevolgen voor de mogelijkheden om producten te leveren op de Amerikaanse markt. Naar aanleiding van de *warning letter* is Sanquin met een omvangrijk *Compliance Enhancement Program* gestart dat gericht is op een structurele verbetering van organisatie, cultuur, processen, systemen en werkkuitvoering binnen Sanquin Plasma Products. In 2016 heeft de FDA een herinspectie uitgevoerd en op grond daarvan is de *warning letter* ingetrokken. Sanquin voldoet op dit moment nog niet geheel aan alle kwaliteitseisen die de FDA stelt en is daarom een nieuw programma gestart, het *Site Quality Compliance Master Program*. Dit programma is een vervolg op het bovengenoemde programma met als doel alle nog lopende kwaliteitsproblemen de komende jaren op te gaan lossen, zodat de organisatie *inspection ready* is. Dit vereist de komende jaren nog veel investeringen om ook de fysieke werkruimtes in de plasmafabriek aan te passen en de utilities die gebruikt worden bij de productie op het vereiste niveau te brengen.

Productiecapaciteit

De vraag naar producten van Sanquin Plasma Products is groot. Ook produceert Sanquin Plasma Products medicijnen op basis van contract manufacturing voor internationale farmaceutische bedrijven. De productiecapaciteit wordt op dit moment nagenoeg volledig ingezet. Om te kunnen groeien is efficiëntere inzet van de huidige productiefaciliteiten vereist en zal het aantal productieverstoringen teruggedrongen moeten worden. Ook zal dan de capaciteit verder uitgebreid moeten worden. Hier gaat de komende jaren aan gewerkt worden.

Wet- en regelgeving in België

In 2014 is in België nieuwe wet- en regelgeving ingevoerd die onder andere gevolgen heeft voor de levering van plasmageneesmiddelen aan ziekenhuizen. De nieuwe wetgeving kan tot gevolg hebben dat er elke drie jaar een aanbesteding uitgeschreven wordt voor leveringen aan ziekenhuizen en productie van het bijbehorende plasma. Op dit moment wordt al het Belgische plasma verwerkt bij dochteronderneming PIBe in Brussel. Als gevolg van een eventuele tender bestaat het risico dat de Belgische productiefaciliteiten deels onderbenut worden waardoor de winstgevendheid van PIBe onder druk kan komen te staan. De verwachting is dat de wet niet eerder dan in 2018 in zal gaan. Op dit moment zijn er gesprekken gaande met de Belgische overheid om de gevolgen te bespreken.

Verlofstuwmeren

Medewerkers die lang bij Sanquin werken hebben vanuit het verleden verworven rechten met betrekking tot de opbouw van verlof. Per bedrijfsonderdeel is een plan gemaakt, dat elk kwartaal wordt gemonitord, om de stijging van de verlofstuwmeren te beperken.

Belastingen

In het kader van de juridische herstructurering van Sanquin zijn in 2016 afspraken gemaakt met de Belastingdienst over de reikwijdte en de wijze waarop de belasting over de toegevoegde waarde (btw) en de vennootschapsbelasting (vpb) worden toegepast bij Sanquin. Hiermee is een einde gekomen aan de onzekerheid ten aanzien van de fiscale positie van Sanquin. Voor de btw vormt de Sanquin Groep in Nederland een fiscale eenheid, wat inhoudt dat over interne leveringen binnen Sanquin geen btw hoeft te worden gerekend. Voor de vennootschapsbelasting geldt dat de publieke activiteiten vrijgesteld zijn vanaf 2017. De private activiteiten zijn wel onderworpen aan het regime van de vennootschapsbelasting.

Risicobeheersing

Het werkmodel voor risicobeheersing is het Committee of Sponsoring Organizations-raamwerk (COSO) voor interne beheersing. De in dit raamwerk opgenomen elementen zijn binnen Sanquin in belangrijke mate aanwezig. Binnen alle divisies bestaan beleidsregels en procedures ter beheersing van geïdentificeerde risico's.

Zo zijn er statuten en documenten over besluitvormingsprocedures en bevoegdheden, ook voor projecten. In de 'accounting manual' staat een handleiding voor de inrichting van de financiële verslaglegging. Ook het cash- en valutamanagement (treasurybeleid) is vastgelegd.

De organisatie kent verschillende gedragsregels, zoals een tekenbevoegdheidsbeleid, een gedragscode voor medewerkers, een klokkenluidersregeling. Daarin zijn onder andere voorschriften opgenomen ten aanzien van respectvol omgaan met collega's, ethiek, omkoping/corruptie en het gebruik van drank en drugs. Sanquin hanteert de gedragscode van de FEDERA voor het nader gebruik van lichaamsmateriaal ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek. Als een gedragsregel wordt overtreden, worden maatregelen genomen. In 2016 zijn geen gevallen van omkoping of corruptie geconstateerd. Er worden regelmatig risico-inventarisaties en evaluaties in het kader van het arbo- en milieubeleid gehouden en er zijn verzekeringen afgesloten op het gebied van productaansprakelijkheid en andere bedrijfsrisico's.

Het kwaliteitsbeleid is vastgelegd, en er zijn Standing Operating Procedures en voorzieningen ter beveiliging van de ICT-infrastructuur en back-upvoorzieningen in geval van technische storingen.

Kwaliteitsbeleid

Het kwaliteitsbeleid van Sanquin is schriftelijk vastgesteld en werkt met de kwaliteitssystemen GMP en ISO. De verschillende bedrijfsonderdelen worden frequent geïnspecteerd door de Inspectie Gezondheidszorg van het ministerie van VWS, ook in het kader van ISO-certificaties. Het uitvoeren van periodieke interne audits is een van de taken van de Concernstaf afdeling QA en maakt deel uit van de continue bewaking van het risicobeheersingssysteem, naast een auditprogramma gericht op het kwalificeren van de kritische toeleveranciers van Sanquin. Periodiek vinden er externe risico-inventarisaties en -evaluaties plaats, incidenteel ook in verband met de productaansprakelijkheidsverzekering.

Financiële instrumenten

De Raad van Bestuur heeft beleid vastgesteld op grond waarvan de Concernstaf afdeling Finance & Control het beheer van financiële risico's uitvoert. Zo wordt de inkoop waar mogelijk gecentraliseerd en worden zowel voor de verkoop als voor de inkoop zoveel mogelijk langdurige prijsafspraken in euro's gemaakt. De omvang van de financiële risico's waaraan

Sanquin in de dagelijkse bedrijfsvoering onderhevig is, zoals rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's, zijn echter beperkt en Sanquin maakt dan ook geen gebruik van tot haar beschikking staande financiële instrumenten.

FINANCIËLE RESULTATEN

De Sanquin-groep realiseert in 2016 een groei van de nettowinst van €+7,6 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door lagere inkoopkosten €-24,4 miljoen deels gecompenseerd door lagere opbrengsten €-10,8 miljoen en hogere personeelskosten €+9,1 miljoen. De overige bedrijfskosten zijn €-7,8 miljoen lager dan vorig jaar.

De Belgische activiteiten, die deels niet gecontinueerde activiteiten bevat, zorgen voor grote verschillen ten opzichte van vorig jaar in de omzet en in de kosten. Als de Belgische activiteiten buiten beschouwing worden gelaten is de nettowinst €+14,6 miljoen hoger dan vorig jaar. Om een beter beeld te geven worden in onderstaande tekst de verschillen tussen 2016 en 2015 verklaard zonder de Belgische activiteiten.

De opbrengsten zijn €+14,8 miljoen hoger dan vorig jaar. Dit komt vooral door hogere overige bedrijfsopbrengsten als gevolg van een vrijval op de in 2015 verantwoorde kortlopende schulden met betrekking tot de aankoop van grondstoffen. Lagere productomzet wordt gecompenseerd door een hogere kostendekking die voortkomt uit de productie. De verwachting die vorig jaar werd afgegeven in het jaarverslag, dat de omzet verder zou stijgen als gevolg van verdere groei van de contractmanufacturing-activiteiten van Sanquin Plasma Products, is niet geheel gerealiseerd. Als gevolg van additionele maatregelen om de kwaliteit te verhogen is de productiecapaciteit naar beneden bijgesteld, waardoor de productomzet in 2016 lager is dan in 2015.

De inkoopkosten zijn €-6,7 miljoen lager dan vorig jaar. Dit komt door lagere netto omzet. De personeelskosten stijgen met €+7,0 miljoen ten opzichte van 2015 door cao-stijgingen met meer personeelsleden en hogere kosten voor consultants.

De overige bedrijfskosten zijn €-4,2 miljoen lager dan vorig jaar. De doorgevoerde besparingen op uitgaven als gevolg van het efficiencyprogramma resulteren in lagere automatiseringskosten en lagere algemene kosten. Ook in 2016 zijn forse uitgaven gedaan ten behoeve van kwaliteitsmaatregelen bij Sanquin Plasma Products in respons op de FDA warning letter. Deze extra kosten zijn voor het grootste deel gedekt door bijdragen van onze CMO-partners. Deze bijdragen staan in de overige bedrijfsopbrengsten.

De daling in de productomzet met €-17,3 miljoen wordt vooral veroorzaakt door een lagere omzet van plasmaproducten €-17,6 miljoen. De omzet van de Bloedbank daalt met €-2,2 miljoen minder hard dan voorgaande jaren.

Het bedrijfsresultaat is met €27,1 miljoen €+18,7 miljoen hoger dan vorig jaar. Dit komt vooral door lagere overige bedrijfskosten en hogere overige bedrijfsopbrengsten.

De nettowinst over 2016 stijgt naar €19,3 miljoen positief (2015: €4,7 miljoen).

De verwachting die vorig jaar werd afgegeven in het jaarverslag is dat de winstgevendheid onder druk zou blijven staan als gevolg van verdere noodzakelijke investeringen in de kwaliteitsorganisatie om de productie FDA-compliant te maken. Deze verwachting is gerealiseerd in

2016. Het bedrijfsresultaat is wel hoger dan verwacht door hogere bedrijfsopbrengsten die vorig jaar niet waren voorzien, maar in 2016 zijn ook forse uitgaven gedaan ten behoeve van kwaliteitsmaatregelen.

In verkorte vorm ziet de winst-en-verliesrekening er als volgt uit:

	TOTAAL				TOTAAL excl. Belgische activiteiten			
	2016	2015	Mutatie		2016	2015	Mutatie	
(x € miljoen)	€	€	€	%	€	€	€	%
Opbrengsten	476,9	487,7	-10,8	-2,2%	448,0	433,2	14,8	3,4%
Kosten van grond- en hulpstoffen	-99,1	-123,5	24,4	-19,7%	-112,3	-119,1	6,8	-5,7%
Personeelskosten	-192,2	-183,1	-9,1	5,0%	-170,9	-163,9	-7,0	4,3%
Overige bedrijfskosten	-130,6	-138,3	7,7	-5,5%	-110,8	-115,0	4,2	-3,7%
Afschrijvingen	-31,7	-31,3	-0,4	1,2%	-26,8	-26,8	-0,0	0,0%
Totaal kosten	-453,6	-476,2	22,6	-4,7%	-420,8	-424,8	4,0	-0,9%
Bedrijfsresultaat	23,3	11,5	11,8	102,7%	27,1	8,4	18,7	222,6%
Financiële baten en lasten	-2,2	-1,8	-0,4	22,2%	-0,6	-0,4	-0,2	50,0%
Belastingen	-6,5	-3,2	-3,3	103,1%	-6,8	-2,3	-4,5	195,7%
Resultaat deelnemingen	-0,4	-	-0,4	100,0%	-0,4	-1,0	0,6	-60,0%
Aandeel derden	-	0,1	-0,1	-100,0%	-	-	-	0,0%
Nettowinst	14,2	6,6	7,6	115,2%	19,3	4,7	14,6	310,6%

BELANGRIJKE FINANCIËLE ONTWIKKELINGEN IN 2016

Opbrengsten

De totale opbrengsten dalen in 2016 met €-10,8 miljoen naar €476,9 miljoen (2015: €487,7 miljoen). De productomzet is met €41,7 miljoen gedaald (van €430,4 miljoen in 2015 naar €388,7 miljoen in 2016). Een daling van €-24,3 miljoen kan verklaard worden door de Belgische activiteiten, die deels niet gecontinueerd zijn in 2016. Daarnaast €-17,6 miljoen lagere productomzet van plasmaproducten. Als gevolg van additionele maatregelen om de kwaliteit te verhogen is de productiecapaciteit naar beneden bijgesteld.

De omzet van de Bloedbank daalt met €-2,2 miljoen minder dan in voorgaande jaren. Dit wordt veroorzaakt door een daling van de afzet van kort houdbare bloedproducten aan ziekenhuizen.

De omzet van Diagnostiek en Reagents stijgt met respectievelijk €+1,5 miljoen en €+2,3 miljoen vooral als gevolg van samenwerking met nieuwe partners en klanten.

De opbrengsten bij Research zijn hoofdzakelijk gedaald doordat de WBSO-subsidies met een bedrag van €2,0 miljoen in 2016 niet meer als omzet, maar als vermindering van de personeelskosten en overige kosten zijn verantwoord. WBSO-subsidie wordt in het kader van speur- en ontwikkelingswerk als bijdrage voor diverse researchprojecten ontvangen.

De overige bedrijfsopbrengsten stijgen met €+21,8 miljoen. Hierin begrepen zijn de doorbelastingen voor het Compliance Enhancement Program, overige opbrengsten uit onder andere royalties en subsidiebijdragen en eenmalige buitengewone opbrengsten. De eenmalige buitengewone opbrengsten hebben voor een groot deel betrekking op vrijval van een kortlopende schuldpositie met betrekking tot de aankoop van grondstoffen.

De productomzet kan als volgt worden gespecificeerd:

	TOTAAL				TOTAAL excl. Belgische activiteiten			
	2016	2015	Mutatie		2016	2015	Mutatie	
(x € miljoen)	€	€	€	%	€	€	€	%
Per product								
Omzet Bloedbank	124,1	126,3	-2,2	-2%	124,1	126,3	-2,2	-2%
Omzet Plasma Products	221,9	263,8	-41,9	-16%	199,1	216,7	-17,6	-8%
Omzet Diagnostiek	21,2	19,7	1,5	7%	21,2	19,7	1,5	7%
Omzet Reagents	14,1	11,8	2,3	19%	14,1	11,8	2,3	19%
Omzet Research	6,1	7,8	-1,7	-22%	6,1	7,8	-1,7	-22%
Omzet Overige activiteiten	1,3	0,9	0,4	44%	1,3	0,9	0,4	44%
	388,7	430,4			365,9	383,2		

Kosten

De totale kosten dalen in 2016 met €-22,6 miljoen naar €453,6 miljoen (2015: €476,2 miljoen). Als de Belgische activiteiten buiten beschouwing worden gelaten dalen de kosten met €4,0 miljoen ten opzichte van 2015. In onderstaande tekst worden de verschillen tussen 2016 en 2015 verklaard zonder de Belgische activiteiten.

De inkoopkosten zijn €-6,8 miljoen lager dan vorig jaar. Dit komt door lagere netto omzet.

De personeelskosten stijgen met €+7,0 miljoen. Dit komt door stijging van het gemiddeld aantal werknemers met +16, door cao-stijgingen en door hogere kosten voor consultants. Het aantal werknemers bij de Bloedbank is afgenomen en het aantal werknemers bij Sanquin Plasma Products BV en de concernstaf zijn toegenomen.

De overige bedrijfskosten dalen met €-4,2 miljoen. De doorgevoerde besparingen op uitgaven als gevolg van het efficiencyprogramma resulteren in lagere automatiseringskosten en lagere algemene kosten. Ook in 2016 zijn forse uitgaven gedaan ten behoeve van kwaliteitsmaatregelen bij Sanquin Plasma Products in respons op de FDA warning letter. Deze extra kosten zijn voor het grootste deel gedekt door bijdragen van onze CMO-partners. Deze bijdragen staan in de overige bedrijfsopbrengsten.

De afschrijvingen laten in 2016 een vergelijkbaar niveau zien als in 2015.

Netto winst

Het bedrijfsresultaat verbetert, door de daling van de kosten met €-22,6 miljoen deels gecompenseerd door de daling van de opbrengsten met €-10,8 miljoen, naar €+23,3 miljoen (2015: €11,5 miljoen).

De financiële lasten, inclusief het resultaat deelnemingen, van totaal €2,2 miljoen zijn €0,4 miljoen hoger dan in 2015 door de boete op de afkoop van een lening deels gecompenseerd door lagere rentekosten.

In 2016 is een belastinglast verantwoord van €6,5 miljoen. Deze last is berekend over de Nederlandse onderdelen van Sanquin. PIBe in België maakt verlies, waardoor geen belasting verschuldigd is.

Alle benoemde opbrengsten en kosten leiden ertoe dat de nettowinst over het boekjaar 2016 €14,2 miljoen bedraagt (2015: €6,6 miljoen).

De balans van Sanquin ziet er in verkorte vorm als volgt uit:

(x € miljoen)	TOTAAL		TOTAAL excl. Belgische activiteiten	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Vaste activa	175,0	198,2	161,2	174,3
Vorraden	152,2	183,1	143,8	151,5
Vorderingen	94,8	102,8	88,6	87,8
Liquide middelen	58,2	32,7	55,4	30,4
Totaal activa	480,2	516,8	449,0	444,0
Voorzieningen	8,7	8,2	2,9	4,1
Langlopende schulden	42,5	55,5	42,5	45,7
Kortlopende schulden	108,8	147,1	94,4	126,6
Groepsvermogen	320,2	306,0	309,2	267,5
Totaal passiva	480,2	516,8	449,0	444,0

Het balanstotaal komt uit op € 480,2 miljoen en daalt daardoor met 7,1% ten opzichte van 2015 (€ 516,8 miljoen). Exclusief de Belgische activiteiten stijgt het balanstotaal met 1,1%. In onderstaande tekst worden de verschillen tussen 2016 en 2015 verklaard zonder de Belgische activiteiten.

Het totale werkkapitaal bedraagt € 193,4 miljoen (2015: € 143,1 miljoen). Binnen het werkkapitaal laten de voorraden een daling zien van € -7,7 miljoen (-5,1%). De vorderingen laten een kleine stijging zien van € 0,8 mln (0,9%). De kortlopende schulden laten een daling zien van € -32,2 miljoen (-25,4%) vooral door de vrijval van de in 2015 verantwoorde kortlopende schulden die betrekking hebben op de aankoop van grondstoffen. De liquide middelen laten een stijging zien van € +25,0 miljoen (+82,2%) voornamelijk door verkoop van een deel van de Belgische activiteiten. In relatie tot de opbrengsten bedraagt het werkkapitaal (exclusief liquide middelen) 30,8% (2015 26,0%).

Het werkzaam vermogen (capital employed) is met € 354,6 miljoen € +37,2 miljoen hoger dan in 2015 (€ 317,4 miljoen) door lagere kortlopende schulden.

Het rendement op het werkzaam vermogen per ultimo boekjaar, gebaseerd op het bedrijfsresultaat, komt uit op 7,7% (2015: 2,6%). Daarmee laat ook deze ratio een mooie groei zien.

Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedraagt € 320,2 miljoen (2015: € 306,0 miljoen).

De solvabiliteit per ultimo boekjaar komt uit op 66,7% (2015: 59,2%). Met deze ratio wordt ruimschoots voldaan aan de solvabiliteitseisen van de bank.

De nettokasstroom uit operationele activiteiten bedraagt € 47,1 miljoen (2015: € 18,6 miljoen). De stijging van € +28,5 miljoen wordt veroorzaakt door een hogere nettowinst € +7,6 miljoen, hogere afschrijvingen en mutatie voorzieningen € +6,7 miljoen en een lager werkkapitaal € -14,2 miljoen. De vrije kasstroom bedraagt € +38,2 miljoen (2015: € -2,3 miljoen negatief). Dat wordt verklaard door een hoge operationele cashflow en een relatief laag investeringsniveau in 2016.

Het kasstroomoverzicht van Sanquin ziet er in verkorte vorm als volgt uit:

(x € miljoen)	2016	2015
	€	€
Bedrijfsresultaat	23,3	11,5
Afschrijvingen en mutatie voorzieningen	32,3	25,6
Mutaties in werkkapitaal (voorraden, vorderingen en kortlopende schulden)	0,6	-13,6
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	56,2	23,5
Overige operationele mutaties	-9,1	-4,9
Kasstroom uit operationele activiteiten	47,1	18,6
Kasstroom uit investeringen immateriële vaste activa	-	-0,6
Kasstroom uit investeringen materiële vaste activa	-8,9	-20,9
Kasstroom uit investeringen financiële vaste activa	0,4	-17,6
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-13,1	17,5
Nettokasstroom	25,5	-3,0

VOORUITZICHTEN 2017

In 2016 is de warning letter van de FDA ingetrokken. Sanquin voldoet op dit moment nog niet aan alle kwaliteitseisen die de FDA stelt, maar heeft de afgelopen jaren veel progressie laten zien en er ligt een deugdelijk plan in de vorm van een nieuw programma, het Site Quality Compliance Master Program, om alle kwaliteitsproblemen de komende jaren op te lossen.

Nadat twee jaar lang alle aandacht gericht was op het oplossen van de kwaliteitsproblemen, kan SPP zich in 2017 focussen op het verder optimaliseren van de kwaliteit en het releasen van producten. Dit alles nog vanuit de strategie het huis op orde te brengen. Om dit te realiseren bevat de begroting 2017 additionele kosten met als gevolg dat de winstgevendheid nog onder druk staat. In 2017 zal het management zich gaan buigen over de strategie voor de toekomst, waarbij 10 jaar vooruit zal worden gekeken. Daarbij zal ook gekeken worden naar alle verdere noodzakelijke investeringen die nodig zullen zijn om de strategie te realiseren, waaronder het neerzetten van een nieuw gebouw. Deze investering zal niet volledig uit de vrije kasstroom kunnen worden gefinancierd waardoor additionele externe financiering noodzakelijk is.

Bij de Bloedbank ligt de focus op het actief sturen op de omvang en de samenstelling van het donorbestand en wordt gewerkt aan het verbeteren van de communicatie met donors. Daarnaast zal de Bloedbank in 2017 een nieuwe test invoeren die het bloed, naast alle uitgebreide tests die nu plaatsvinden, test op hepatitis E. Sinds 2015 daalt de afname van bloedproducten door ziekenhuizen minder sterk. Sanquin blijft haar organisatie aanpassen en werken aan efficiencymaatregelen om de bloedprijs stabiel te kunnen houden.

In 2017 gaat de juridische herstructurering zijn definitieve vorm krijgen. Voor Reagents en Diagnostiek zijn separate BV's opgericht. Sanquin Holding BV, die volledig eigendom van de Stichting is, is eigenaar van de commerciële vennootschappen. Daarnaast wordt het commerciële vastgoed ondergebracht in Sanquin Holding BV.

DE RAAD VAN BESTUUR

DE LEDEN VAN DE RAAD VAN BESTUUR
Van links naar recht René van Lier, Dirk Jan van den Berg, Daphne Thijssen-Timmer, Pieter de Geus, Olderik Dijkstra (secretaris).

Samenstelling

De Raad van Bestuur bestond in 2016 uit:

- drs. DJ. van den Berg
- drs. H.J.C. de Wit (vice-voorzitter)
- prof.dr. R.A.W. van Lier (lid)
- dr. P. de Geus (lid)
- dr. D.C. Thijssen-Timmer (lid vanaf 31 december 2016)
- mr. O. Dijkstra (secretaris)

Vergaderingen

De Raad van Bestuur vergadert 49 keer in 2016. Op verzoek van het bestuur worden leden van het managementteam en de concernstaf voor de vergaderingen uitgenodigd. Alle genomen besluiten worden in besluitenlijsten en notulen vastgelegd. Bij zijn activiteiten hanteert de Raad van Bestuur de Sanquin Corporate Governance Code en het Bestuursreglement, die spelregels en omgangsvormen omvatten voor goed bestuur, effectief toezicht en een heldere verantwoording.

Sanquin legt op transparante wijze verantwoording af over haar activiteiten en maatschappelijke verantwoordelijkheden. De Raad hanteert normen voor goed bestuur en draagt zorg voor een heldere verantwoording van haar activiteiten. Bij de vaststelling van beleid houdt Sanquin, waar dit beleid de organisatie rechtstreeks aangaat, rekening met de opvattingen van donors, ziekenhuizen en andere stakeholders.

Nevenfuncties Raad van Bestuur

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste nevenfuncties opgenomen van de leden van de Raad van Bestuur van Sanquin. De nevenfuncties van de Raad van Bestuur hebben de goedkeuring van de Raad van Toezicht nodig.

Dr. D.J. van den Berg

DRS. DJ. VAN DEN BERG (1953)

Hoofd functie:

voorzitter Raad van Bestuur Sanquin Bloedvoorziening

Nevenfuncties:

- bestuurslid Stichting IDTM
- lid International Advisory Board PolyU Hong Kong
- lid International Visitor's Program Advisory Board Ministerie van Buitenlandse Zaken
- voorzitter Atlantische Commissie
- lid van het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut CDA
- lid Commissie Europese Integratie van de Adviesraad Internationale Vraagstukken
- voorzitter Foundation Board IHE
- lid van de Raad van Commissarissen van de N.V. Nederlandse Gasunie
- lid van de Toezichthoudende Raad van het Europees Instituut voor Innovatie en Technologie (EIT),
- lid van de Raad van Commissarissen van de FMO (Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden)

Dr. H.J.C. de Wit

DRS. H.J.C. DE WIT (1953)

Hoofd functie:

vicevoorzitter Raad van Bestuur Sanquin Bloedvoorziening (tot 1 augustus 2016)

Nevenfuncties:

- lid Raad van Bestuur CAF/DCF cvba (vanaf 13 juni PiBe cvba) te Brussel
- voorzitter Raad van Toezicht BisLife
- lid Committee of Experts on Blood Transfusion van het EDQM (European Directorate on the Quality of Medicines) van de Raad van Europa
- lid TS 093 Plasma Supply Management WG van het EDQM van de Raad van Europa
- lid van de Raad van Bestuur van de European Blood Alliance
- bestuurslid Stichting IDTM
- bestuurslid Stichting Tekke Huizinga Fonds

- lid communicatieplatform voor medisch adviseurs bij Fresenius (tot 1 augustus 2016)
- lid EMEA klantenpanel bij Caridian BCT (tot 1 augustus 2016),
- lid Raad van Advies TRIP

Prof.dr. R.A.W.
van Lier

PROF.DR. R.A.W. VAN LIER (1956)

Hoofdfunctie:

- lid Raad van Bestuur Sanquin Bloedvoorziening
- vicevoorzitter Raad van Bestuur (vanaf 1 augustus 2016)

Nevenfuncties:

- hoogleraar experimentele immunologie – UvA
- lid Raad van Bestuur CAF/DCF cvba (vanaf 13 juni PiBe cvba) te Brussel
- lid Raad van Toezicht BisLife
- bestuurslid Stichting Immunovalley
- voorzitter EFIS (European Federation of Immunological Societies)
- raadslid van IUIS (International Union of Immunological Societies)
- voorzitter wetenschappelijke adviesraad MS Research
- lid wetenschappelijke adviesraad Nederlands Long Fonds

Dr. P. de Geus

DR. P. DE GEUS (1957)

Hoofdfunctie:

- lid Raad van Bestuur Sanquin Bloedvoorziening
- directeur Sanquin Plasma Products B.V.

Nevenfuncties:

geen

Mevrouw dr. D.C.
Thijssen-Timmer

MEVROUW DR. D.C. THIJSSSEN-TIMMER (1976)

Hoofdfunctie:

lid Raad van Bestuur Sanquin Bloedvoorziening (sinds 31 december 2016)

Nevenfuncties:

- CEO BisLife
- ISBT vertegenwoordiger in de ICCBBA werkgroep over codering van celtherapie producten (CTCLAG)

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Samenstelling

De Raad van Toezicht bestaat in 2016 uit:

- prof.dr. F.C. Breedveld (voorzitter)
- mw. drs. K. Bergstein (vice-voorzitter en voorzitter auditcommissie)
- M.J.W. Bontje (voorzitter kwaliteitscommissie)
- prof.dr. C.G. Figdor
- ir. A.K. Lahr (lid auditcommissie)
- drs. D. de Vreeze (lid kwaliteitscommissie)

mr. O. Dijkstra (secretaris)

Met ingang van 13 oktober werd de heer De Vreeze benoemd tot lid van de Raad van Toezicht.

Governance

De Raad houdt toezicht op het beleid van de Raad van Bestuur en op de algemene gang van zaken bij Sanquin. Tevens adviseert de Raad over de strategie en de activiteiten van Sanquin en beslist door goedkeuring over belangrijke voorstellen van de Raad van Bestuur. Bij zijn activiteiten hanteert de Raad de Sanquin Corporate Governance Code die spelregels en omgangsvormen omvat voor goed bestuur, effectief toezicht en een heldere verantwoording. De Raad van Toezicht is zo samengesteld, dat aan de statutaire eisen van deskundigheid en ervaring ruimschoots wordt voldaan.

Vergaderingen

De Raad vergadert in 2016 zes keer, waarvan vier regulier geplande vergaderingen. Daarnaast onderhouden leden van de Raad individuele contacten met bestuursleden en medewerkers van Sanquin. Op 3 november 2016 spreekt de voorzitter van de Raad met de Ondernemingsraad van Sanquin over de algemene gang van zaken in de organisatie. In aanwezigheid van de externe accountant worden financiële rapportages, het jaarverslag 2015, de jaarrekening 2015 en het verslag van de accountant besproken en goedgekeurd. De Raad keurt het beleidsplan, de begroting voor 2017 en het Middellange Termijn Plan goed. De auditcommissie, bestaande uit de leden Bergstein en Lahr, die toezicht houdt op de werking van de financiële informatievoorziening, de interne risicobeheersings- en controlesystemen en opvolging van aanbevelingen van de externe accountant, vergadert in 2016 vier keer. De Raad stelt een kwaliteitscommissie in, bestaande uit de leden Bontje en De Vreeze, die toezicht houdt op de werking van de interne kwaliteitsverbeteringen. De kwaliteitscommissie vergadert in 2016 één keer.

Actualiteiten

De Raad van Toezicht besteedt in het verslagjaar uitgebreid aandacht aan de volgende onderwerpen:

- **Opvolging directeur Bloedbank**

De Raad van Toezicht zoekt naar een lid van de Raad van Bestuur met de portefeuille Bloedbank en Tissues & Cells, wegens het terugtreden van H.J.C. de Wit als lid Raad van Bestuur wegens zijn naderende pensioengerechtigde leeftijd. Per 31 december 2016 benoemt de Raad mevrouw dr. Daphne C. Thijssen-Timmer als lid Raad van Bestuur.

- **Financiële situatie**

De Raad van Toezicht bespreekt de acute en meer structurele maatregelen die worden ingevoerd om de kosten te beperken en de cashflow op peil te houden.

- **Structuurwijziging**

De Raad laat zich meerdere malen informeren over de nadere uitwerking van een andere juridische structuur van Sanquin en de gesprekken daarover met het Ministerie van VWS. In 2016 besluit de Raad tot het afsplitsen van de divisies Diagnostiek en Reagents naar Sanquin Diagnostiek b.v. respectievelijk Sanquin Reagents b.v. per 1 januari 2017 en tot het afsplitsen van het private vastgoed van de Stichting naar Sanquin Holding b.v. begin 2017.

- **CAF-DCF - Plasma Industries Belgium cvba**

In 2016 besluit de Raad om de marketing- & sales-activiteiten van de Belgische dochtervennootschap CAF-DCF cvba te verkopen aan het Franse Laboratoire Français du Fractionnement et Biotechnologies (LFB). De naam van de Belgische dochtervennootschap wordt daarbij aangepast naar Plasma Industries Belgium cvba.

- **Warning letter FDA**

De Raad laat zich uitgebreid informeren over de effecten van correctieve acties, de voortgang van het Compliance Enhancement Program en de investeringen die benodigd zijn in verband met de warning letter die Sanquin in 2013 heeft ontvangen van de Amerikaanse Food and Drug Administration (FDA).

- **Voortgang strategische ontwikkelingen Plasma Products en Plasma Industries Belgium**

De Raad bespreekt de ontwikkelingen in de samenwerking en contractonderhandelingen met strategische samenwerkingspartners van Sanquin in Amsterdam en van de dochteronderneming Plasma Industries Belgium in België. In een Site Master Plan is in verschillende scenario's besproken op welke wijze Sanquin in de bestaande en toekomstige vraag naar plasmageneesmiddelen kan voorzien.

- **Alliantie Diagnostiek**

De Raad laat zich informeren over de mogelijkheden voor een gezamenlijk diagnostiek laboratorium waar Sanquin samen met Amsterdamse ziekenhuizen in kan deelnemen.

- **Bislife**

De Raad stemt in met de bestuurlijke samenwerking tussen Sanquin en BisLife om te komen tot een verdere ontwikkeling van de weefselactiviteiten van Sanquin.

- **Serum oogdruppels**

De Raad laat zich informeren over mogelijkheden voor allogene oogdruppels uit humaan serum en stemt in met de voorgestelde samenwerking met een derde partij om de ontwikkeling en productie van dit nieuwe product vorm te geven.

Evaluatie

De Raad van Toezicht evalueert zijn eigen functioneren en constateert dat zijn leden voldoende onafhankelijk zijn. De besluitvormingsprocedure in de Raad van Toezicht is zo vormgegeven dat belangenverstrengeling wordt vermeden.

De grote betrokkenheid en inzet van donors maken ook in 2016 de kwaliteit, veiligheid en beschikbaarheid van bloedproducten mogelijk. De Raad van Toezicht is hen en alle medewerkers van Sanquin buitengewoon erkentelijk voor hun inzet in 2016 en de wijze waarop zij de doelstellingen van Sanquin samen hebben gerealiseerd.

Amsterdam, mei 2017

Raad van Toezicht

Nevenfuncties Raad van Toezicht

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste nevenfuncties opgenomen van de leden van de Raad van Toezicht.

PROF. DR. F.C. BREEDVELD (1950)

Voorzitter RvT vanaf juli 2013, benoemd september 2010, aftredend september 2018, niet herbenoembaar.

Hoofd functie:

geen

Nevenfuncties:

- voorzitter Medical Delta
- voorzitter RvT Nij Smellinghe ziekenhuis
- voorzitter RvT Ipse de Bruggen (zorginstelling voor verstandelijk gehandicapten)
- voorzitter bestuur Wenia (jeugdhospice)
- lid Raad van Toezicht Spaarne Gasthuis
- lid Raad van Toezicht Dutch Primate Centre
- lid bestuur Bontiusstichting

MW. DRS. K.T.V. BERGSTEIN, MBA (1967)

Benoemd 1 september 2012, aftredend 1 september 2020, niet herbenoembaar.

Hoofd functie:

lid Raad van Bestuur ASR Nederland N.V.

Nevenfuncties:

- lid Raad van Toezicht Universiteit Utrecht
- lid Raad van Commissarissen Human Total Care

Prof. dr. F.C. Breedveld

Mw. drs. K.T.V. Bergstein, MBA

[M.J.W. Bontje](#)

M.J.W. BONTJE (1954)

Benoemd 1 juni 2013, aftredend 1 juni 2017, herbenoembaar.

Hoofd functie: eigenaar Bontje Advies en Management

Nevenfuncties:

- voorzitter InEen
- voorzitter Raad van Toezicht Breburg
- voorzitter Raad van Toezicht Rivas
- voorzitter Raad van Toezicht Oogheelkundig Medisch Centrum Zaandam
- lid Raad van Commissarissen Excen
- bestuurslid Stichting Wie beter eet wordt Sneller Beter
- voorzitter Stichting Pand Hospice Nieuwegein

[Prof.dr. C.G. Figdor](#)

PROF.DR. C.G. FIGDOR (1953)

Benoemd 1 juni 2013, aftredend 1 juni 2017, herbenoembaar.

Hoofd functie:

hoogleraar Immunologie Radboud Universitair Medisch Centrum Nijmegen

Nevenfuncties:

- lid Gezondheidsraad
- lid Wetenschappelijke Raad Kika
- lid Advisory Board NKI
- Initiator van 'Wetenschapsknooppunt Radboud Universiteit'

[Ir. A.K. Lahr](#)

IR. A.K. LAHR (1968)

Benoemd 1 juli 2013, aftredend 1 juli 2017, herbenoembaar.

Hoofd functie:

- COO van Kiadis Pharma (tot 1 april 2016)
- CEO van Kiadis Pharma (vanaf 1 april 2016)

Nevenfuncties:

geen

[Drs. D. de Vreeze](#)

DRS. D. DE VREEZE (1967)

Benoemd 13 oktober 2016, aftredend 13 oktober 2020, herbenoembaar

Hoofd functie:

lid Raad van Bestuur Koninklijke DSM N.V.

Nevenfuncties:

- bestuurslid Fonds voor de Topsporter (NOC*NSF)
- lid Raad van Advies ECP (Electronic Commerce Platform Netherlands)
- bestuurslid Stichting Young Captain Nederland
- bestuurslid Cefic (European Chemical Industry Council)
- lid Global Future Council on Advanced Materials voor de 2016-2018 termijn (World Economic Forum)

JAAR-REKENING

2016

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (VOOR RESULTAATBESTEMMING)

		31 december 2016		31 december 2015	
	(x € 1.000,-)	Ref.	€	€	€
ACTIVA					
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	6	-		656	
Materiële vaste activa	7	172.396		194.572	
Financiële vaste activa	8	2.625		3.000	
			175.021		198.228
Vlottende activa					
Vorraden	9	152.196		183.070	
Vorderingen	10	94.835		102.765	
Liquide middelen	11	58.206		32.742	
			305.237		318.577
			480.258		516.805
PASSIVA					
Groepsvermogen					
Eigen vermogen	13	320.235		306.033	
			320.235		306.033
Voorzieningen					
	14		8.715		8.154
Langlopende schulden					
	15		42.467		55.529
Kortlopende schulden					
	16		108.841		147.089
			480.258		516.805

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2016

	Ref.	2016		2015	
		€	€	€	€
(x € 1.000,-)					
Netto-omzet	20	388.656		430.400	
Wijziging in voorraden gereed product en onderhanden werk		30.075		20.888	
Overige bedrijfsopbrengsten	21	58.206		36.407	
Som der bedrijfsopbrengsten		476.937		487.695	
Kosten van grond- en hulpstoffen		99.127		123.508	
Lonen en salarissen	22	158.807		152.206	
Sociale lasten incl. pensioen	22	33.385		30.916	
Afschrijvingskosten	26	31.732		31.259	
Overige bedrijfskosten	27	130.552		138.302	
Som der bedrijfslasten		453.603		476.191	
Bedrijfsresultaat		23.334		11.504	
Rentebaten	29		151		174
Rentelasten	29		-1.162		-1.395
Opbrengst financiële vaste activa	29		-310		-586
Overige financiële baten en lasten	29		-1.170		-
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen			20.843		9.697
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	31		-6.543		-3.207
Resultaat deelnemingen	32		-98		-
Aandeel derden	33		-		75
RESULTAAT NA BELASTINGEN			14.202		6.565

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER 2016

	Ref.	2016		2015	
		€	€	€	€
(x € 1.000,-)					
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN					
Bedrijfsresultaat			23.334		11.504
<i>Aanpassingen voor:</i>					
Afschrijvingen	26	31.732		31.259	
Mutatie voorzieningen	14	561		-5.658	
			32.293		25.601
<i>Verandering in werkkapitaal:</i>					
Toename/(afname) voorraden	9	30.874		-22.125	
Toename/(afname) vorderingen	10	7.930		-12.426	
Toename/(afname) kortlopende schulden	16	-38.248		20.993	
			556		-13.558
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			56.183		23.547
Mutatie aandeel derden	33	-		75	
Overige mutaties consolidatie	29	-310		-585	
Ontvangen interest	29	151		174	
Vennootschapsbelasting	31	-6.543		-3.207	
Betaalde interest en overige bankrenten	29	-2.332		-1.395	
Resultaat deelnemingen	32	-98		-	
			-9.132		-4.938
Kasstroom uit operationele activiteiten			47.051		18.609
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN					
Investeringen immateriële vaste activa	6	-		-616	
Investeringen materiële vaste activa	7	-8.900		-20.935	
Investeringen financiële vaste activa	8	375		750	
Mutatie aandeel derden		-		-18.372	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			-8.525		-39.173
			38.526		-20.564
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN					
Ontvangst uit langlopende schulden	15	-		20.000	
Aflossing langlopende schulden	15	-13.062		-2.479	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			-13.062		17.521
Nettokasstroom			25.464		-3.043
TOENAME/(AFNAME) GELDMIDDELEN	11		25.464		-3.043

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Stand per 1 januari	32.742	35.785
Mutatie boekjaar	25.464	-3.043
STAND PER 31 DECEMBER	58.206	32.742

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS EN WINST-EN-VERLIESREKENING

1. Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

De activiteiten van Sanquin betreffen de bereiding en levering van lang en kort houdbare bloedproducten in Nederland, de EU en de Verenigde Staten van Amerika alsmede bloedonderzoek in opdracht van derden. Sanquin voert tevens gesubsidieerd en contractonderzoek uit en verzorgt onderwijs in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. In België worden door dochteronderneming Plasma Industries Belgium CVBA (PIBe) lang houdbare bloedproducten bereid en geleverd. In Finland wordt door Sanquin Oy voor de lokale markt de marketing verzorgd voor de lang houdbare bloedproducten.

Stichting Sanquin Bloedvoorziening heeft als statutaire zetel en als hoofdlocatie Plesmanlaan 125, 1066 CX te Amsterdam en is ingeschreven in de Kamer van Koophandel Amsterdam onder nummer 41217565.

1.2 Vestigingsadres

Sanquin is feitelijk gevestigd op Plesmanlaan 125, 1066 CX te Amsterdam.

1.3 Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van de Stichting Sanquin Bloedvoorziening zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat het bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

1.4 Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens opgenomen van de Stichting Sanquin Bloedvoorziening, haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarover zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin de Stichting Sanquin Bloedvoorziening overheersende

zeggenschap, direct of indirect, kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enig andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

Stichting Sanquin Bloedvoorziening staat aan het hoofd van de Sanquin-groep. De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarover zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Intercompany-transacties, intercompany-resultaten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de groep.

De in de consolidatie begrepen vennootschappen zijn:

- Stichting Sanquin Bloedvoorziening, Amsterdam, Nederland
- Sanquin Holding BV, Amsterdam, Nederland (100%)
- Sanquin Plasma Products BV, Amsterdam, Nederland (100%)
- Euroclone BV, Amsterdam, Nederland (100%)
- Plasma Industries Belgium CVBA, Neder-Over-Heembeek, België (100%)
- Sanquin Oy, Helsinki, Finland (100%)

Op 13 juni 2016 zijn de marketing- en salesactiviteiten van CAF-DCF CVBA middels een juridische afsplitsing ondergebracht in de groepsvennootschap CAF-DCF M&S BVBA. CAF-DCF CVBA heeft op dat moment de nieuwe naam Plasma Industries Belgium CVBA gekregen en CAF-DCF M&S BVBA kreeg op dat moment CAF-DCF BVBA als nieuwe naam. Op 1 juli 2016 zijn alle aandelen van CAF-DCF BVBA aan een derde partij verkocht, waardoor deze vennootschap in 2016 niet meer in de consolidatie begrepen wordt.

1.5 Toepassing van artikel 2:402 BW

Aangezien de winst-en-verliesrekening over 2016 van de Stichting Sanquin Bloedvoorziening in de geconsolideerde jaarrekening is verwerkt, wordt in de enkelvoudige jaarrekening volstaan met een beperkte toelichting op de balans en de winst-en-verliesrekening.

1.6 Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van Sanquin en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

1.7 Acquisities en desinvesteringen van groepsmaatschappijen

Vanaf de overnamedatum worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen vennootschap opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De overnamedatum is het moment dat overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend over de desbetreffende vennootschap.

De verkrijgingsprijs bestaat uit het geldbedrag of het equivalent hiervan dat is overeengekomen voor de verkrijging van de overgenomen onderneming vermeerderd met eventuele direct toerekenbare kosten. Indien de verkrijgingsprijs hoger is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het meerdere als goodwill geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva, dan wordt het verschil (negatieve goodwill) als overlopende passiefpost opgenomen (zie verder paragraaf 3.1.1). Ingeval het gesaldeerde bedrag van de positieve en negatieve goodwill activa oplevert, wordt dit gesaldeerde bedrag gepresenteerd en nader toegelicht onder de immateriële vaste activa.

De maatschappijen die in de consolidatie betrokken zijn, blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden verkocht; de consolidatie vindt plaats op het moment dat de beslissende zeggenschap wordt overgedragen.

1.8 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen gemiddelde koersen. Koersverschillen met betrekking tot liquide middelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

2. Algemene grondslagen

2.1 Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

2.2 Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn niet gewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.3 Vreemde valuta

2.3.1 Functionele valuta

De posten in de jaarrekening van de groepsmaatschappijen worden gewaardeerd met inachtneming van de valuta van de economische omgeving waarin de groepsmaatschappij voornamelijk haar bedrijfsactiviteiten uitoefent (de functionele valuta). De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in euro's; dit zijn de functionele en presentatievaluta van Sanquin.

2.3.2 Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetair activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de winst-en-verliesrekening. Niet-monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta, worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum.

2.4 Leasing

Bij de Stichting Sanquin Bloedvoorziening kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de Stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

3. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

3.1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. Er wordt rekening gehouden met bijzondere waardeverminderingen; dit is het geval als de boekwaarde van het actief (of van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort) hoger is dan de realiseerbare waarde ervan.

Om vast te stellen of er voor een immaterieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering, wordt verwezen naar de betreffende paragraaf.

3.1.1 Goodwill

Positieve goodwill voortkomend uit acquisities en berekend in overeenstemming met paragraaf 1.7 *Acquisities en desinvesteringen van groepsmaatschappijen* wordt geactiveerd en lineair afgeschreven gedurende de geschatte economische levensduur.

Negatieve goodwill valt vrij in de winst-en-verliesrekening voor zover lasten en verliezen zich voordoen, indien hier bij de verwerking van de overname rekening mee is gehouden en deze lasten en verliezen betrouwbaar zijn te meten. Indien geen rekening is gehouden met verwachte lasten of verliezen, dan valt de negatieve goodwill vrij in overeenstemming met het gewogen gemiddelde van de resterende levensduur van de verworven afschrijfbaar activa. Voor zover de negatieve goodwill uitkomt boven de reële waarde van de geïdentificeerde niet-monetaire activa wordt het meerdere direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

3.2 Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Op vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering wordt niet afgeschreven tot het moment dat het actief in gebruik wordt genomen.

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar paragraaf 3.4.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur, of lagere bedrijfswaarde. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschafkosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten. De implementatiekosten van software worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

Er is geen sprake van een verplichting tot herstel na afloop van het gebruik van de activa. Voor de toekomstige kosten voor groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening gevormd. De kosten worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord.

3.3 Financiële vaste activa

3.3.1 Deelnemingen

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, kan men ervan uitgaan dat er invloed van betekenis is.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover de Stichting Sanquin Bloedvoorziening in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening getroffen.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaaardering worden, uitgaande van de waarden bij eerste waardering, de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de winst-en-verliesrekening.

3.3.2 Vorderingen

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde opbrengstwaarde. Bijzondere waardeverminderingen worden direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

3.3.3 Effecten

De onder financiële vaste activa opgenomen effecten die bestemd zijn om de uitoefening van de werkzaamheid van de onderneming duurzaam te dienen, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Waardeverminderingen van deze effecten worden verwerkt ten laste van de winst-en-verliesrekening.

3.4 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door de Stichting wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom-genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderingverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

Ook voor financiële instrumenten beoordeelt de Stichting op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt de vennootschap de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en verwerkt dit direct in de winst-en-verliesrekening.

3.5 Voorraden

3.5.1 Grond- en hulpstoffen en halffabricaten

De grondstoffen omvatten plasma en hulpmaterialen. Deze voorraden zijn gewaardeerd tegen (gemiddelde) kostprijs of eventuele lagere marktwaarde. Wijzigingen van de gemiddelde kostprijs worden door het boeken van een herwaarderingsresultaat vertaald in een aangepaste waarde van de voorraad. Incourante voorraden worden waar nodig als nihil gewaardeerd.

De halffabricaten, inclusief de per balansdatum onderhanden productie, zijn gewaardeerd tegen direct bestede kosten plus een opslag voor directe fabricagekosten, of eventuele lagere marktwaarde. Incourante voorraden worden waar nodig als nihil gewaardeerd.

3.5.2 Gereed product en handelsgoederen

De voorraad gereed product is gewaardeerd tegen de grondstofkosten plus de direct toerekenbare fabricagekosten, dan wel lagere marktwaarde. Incourante voorraden worden waar nodig als nihil gewaardeerd.

Handelsgoederen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Wijzigingen van de recente verkrijgingsprijzen worden door het boeken van een herwaarderingsresultaat vertaald in een aangepaste waarde van de voorraad. Incourante voorraden worden waar nodig als nihil gewaardeerd.

3.5.3 Onderhanden werk contract manufacturing

Het te fractioneren plasma of de tussenproducten ten behoeve van het onderhanden werk inzake contract manufacturing worden door de betreffende contractpartij geleverd en blijven tijdens het gehele productieproces eigendom van de contractpartij. Deze worden derhalve door Sanquin niet gewaardeerd. Als onderhanden werk wordt verantwoord de door Sanquin toegevoegde waarde per balansdatum.

3.6 Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

3.7 Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan een jaar. Rekening-courantschulden bij banken

zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

3.8 Aandeel derden

Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het nettobelang in de desbetreffende groepsmaatschappijen.

3.9 Voorzieningen

3.9.1 Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

3.9.2 Voorzieningen personeel

De personele voorzieningen bestaan uit verplichtingen met betrekking tot nog uit te keren onregelmatigheidstoelagen, jubileumuitkeringen en doorbetaling bij langdurige ziekte.

3.9.3 Latente belastingvorderingen en -verplichtingen

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de boekwaarden die in deze jaarrekening gevolgd worden anderzijds. De berekening van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen geschiedt tegen de belastingtarieven die op het einde van het verslagjaar gelden, of tegen de tarieven die in de komende jaren gelden, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld.

Latente belastingvorderingen uit hoofde van verrekenbare verschillen en beschikbare voorwaartse verliescompensatie worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee verliezen kunnen worden

gecompenseerd en verrekeningsmogelijkheden kunnen worden benut.

Latente belastingen worden verantwoord voor tijdelijke verschillen inzake groepsmaatschappijen, deelnemingen en joint ventures, tenzij Sanquin in staat is het tijdstip van afloop van het tijdelijke verschil te bepalen en het niet waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil in de voorzienbare toekomst zal aflopen.

Belastinglatenties worden gewaardeerd op nominale waarde.

3.10 Schulden

Schulden worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden direct verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Het gedeelte van de langlopende schulden dat wordt afgelost in het komende boekjaar, is opgenomen onder de kortlopende schulden.

4. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

4.1 Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen kunnen al gerealiseerd worden zodra zij voorzienbaar zijn.

4.2 Opbrengstverantwoording

4.2.1 Verkoop van goederen

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot het eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

4.2.2 Verlenen van diensten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden verwerkt indien en voor zover de betreffende diensten daadwerkelijk zijn verricht.

4.2.3 Koersverschillen

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling van monetaire posten worden in de winst-en-verlies-

rekening verwerkt in de periode dat zij zich voordoen.

4.3 Netto-omzet

Netto-omzet omvat de opbrengsten uit levering van goederen en diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke, en van over de omzet geheven belastingen en na eliminatie van transacties binnen de groep.

4.4 Kosten van grond- en hulpstoffen

De grond- en hulpstoffen zijn de aan de netto-omzet direct toe te rekenen verbruikte grondstoffen, alsmede kosten van fabricage tegen inkoopwaarde, dan wel bij handelsgoederen de directe inkoopwaarde. Tevens zijn hierin begrepen, indien van toepassing, de afwaardering van voorraden tot lagere marktwaarde en eventuele getroffen voorzieningen voor incurante voorraden.

4.5 Overige bedrijfsopbrengsten

Overige bedrijfsopbrengsten bestaan onder andere uit de opbrengsten van licenties en productontwikkeling voor derden en uit aan derden doorbelaste kosten.

4.6 Personeelsbeloningen

4.6.1 Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenbijdragen worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

4.6.2 Pensioenen

Stichting Sanquin Bloedvoorziening maakt voor de pensioenregeling in Nederland gebruik van het Pensioenfonds Zorg & Welzijn. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddelde verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij Pensioenfonds Zorg & Welzijn.

De verplichtingen die voortvloeien uit de rechten van het personeel, zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg & Welzijn. Sanquin draagt hiervoor premie af waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door zijn toekomstige financiële verplichtingen) van het pensioenfonds dit toelaat.

Naar de stand van 31 december 2016 is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 90,1% (bron: website www.pfzw.nl d.d. 1 maart 2017). Het pensioenfonds dient een actuele dekkingsgraad van ten minste 87% te hebben om te voorkomen dat extra stortingen moeten worden verricht door de aangesloten instellingen, of dat bijzondere premieverhogingen moeten worden doorgevoerd. Sanquin heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Sanquin heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar als last verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Pensioenregelingen van dochterondernemingen in het buitenland, die vergelijkbaar zijn met de wijze waarop het Nederlandse pensioenstelsel is ingericht en functioneert, worden eveneens volgens de verplichtingenbenadering verwerkt. Van buitenlandse pensioenregelingen die niet vergelijkbaar zijn, wordt de beste schatting gemaakt van de per balansdatum bestaande verplichting, op basis van een in Nederland algemeen aanvaarde actuariële waarderingmethodiek.

4.7 Afschrijvingen op immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van immateriële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

4.8 Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

4.9 Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

4.10 Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening

De belasting over het resultaat wordt berekend over het resultaat voor belastingen in de winst-en-verliesrekening, rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen, investerings- en overige faciliteiten.

5. Financiële instrumenten en risicobeheersing

5.1 Marktrisico

5.1.1 Algemeen

Stichting Sanquin Bloedvoorziening is onderhevig aan verschillende financiële risico's: prijsrisico (waaronder valutarisico, marktrisico en rente- en kasstroomrisico), kredietrisico en liquiditeitsrisico. De omvang van deze risico's in de dagelijkse bedrijfsvoering is niet zodanig dat financiële instrumenten worden gebruikt om de risico's af te dekken. Het beheer van financiële risico's wordt centraal uitgevoerd door de Concernstaf afdeling Finance & Control op basis van beleid dat is vastgesteld door de Raad van Bestuur.

5.1.2 Prijsrisico

Stichting Sanquin Bloedvoorziening is onderhevig aan risico's met betrekking tot grondstof- en energieprijzen. Dit risico wordt beheerst door de afhankelijkheid van leveranciers zo veel mogelijk te verminderen, de inkoop waar mogelijk te centraliseren en zo veel mogelijk langdurige prijsafspraken te maken met leveranciers. Uitgangspunt bij het aangaan van inkooprelaties is dat wordt gestreefd naar prijsstijgingen die vallen binnen de marges van de overheidsregeling voor prijscompensatie voor budgetten in de gezondheidszorg.

5.1.3 Valutarisico

Stichting Sanquin Bloedvoorziening is voornamelijk werkzaam in de Europese Unie en de Verenigde Staten van Amerika. Indien significante meerjarige leveringsverplichtingen worden aangegaan, zoals bij de levering van Cinryze voor de Amerikaanse markt, worden in principe prijsafspraken in euro's gemaakt, ook als levering plaatsvindt aan landen buiten de Europese Unie.

De resterende transacties in buitenlandse valuta aan zowel in- als verkoopzijde zijn relatief gering en eventuele daaruit resulterende risico's worden derhalve niet afgedekt.

5.1.4 Rente- en kasstroomrisico

Stichting Sanquin Bloedvoorziening loopt renterisico over de rentedragende vorderingen (met name onder financiële vaste activa en liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden (waaronder schulden aan kredietinstellingen).

Voor vorderingen en schulden met variabele renteaftspraken loopt Sanquin risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt Sanquin risico's ten aanzien van de marktwaarde.

Met betrekking tot deze vorderingen en schulden worden geen financiële derivaten met betrekking tot renterisico's gecontracteerd.

5.2 Kredietrisico

Stichting Sanquin Bloedvoorziening heeft geen significante concentraties van kredietrisico. Verkoop van kort houdbare bloedproducten vindt plaats aan Nederlandse ziekenhuizen. Bij de verkoop van lang houdbare bloedproducten vindt alleen verkoop plaats aan afnemers die voldoen aan de kredietwaardigheids-toets van Sanquin. Verkoop vindt plaats op basis van krediettermijnen tussen de 14 en 60 dagen. Voor grote leveringen kunnen aanvullende zekerheden worden gevraagd, waaronder vooruitbetalingen en garantiestellingen, of worden kredietverzekeringen afgesloten.

Sanquin Plasma Products realiseert een groot deel van haar contract manufacturing-omzet bij een beperkt aantal relaties. Kredietwaardigheidstoetsen voor deze relaties geven geen aanleiding om dit kredietrisico door middel van financiële instrumenten af te dekken.

5.3 Liquiditeitsrisico

Stichting Sanquin Bloedvoorziening maakt gebruik van meerdere banken om over meerdere kredietfaciliteiten te kunnen beschikken. Voor zover noodzakelijk worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten. Met ingang van augustus 2015 is Sanquin gehouden aan een bankconvenant (zie voor meer informatie paragraaf 15: *Langlopende schulden*).

TOELICHTING OP DE BALANS

6. Immateriële vaste activa

Op 15 mei 2015 heeft Sanquin Holding BV 24,99% van de aandelen in het vermogen van CAF-DCF CVBA gekocht voor een bedrag van € 6,9 miljoen. Het bedrag van de aankoopwaarde is bepaald op basis van de nettovermogenswaarde volgens waarderinggrondslagen van CAF-DCF (zijnde Belgische GAAP). Deze waardering is lager dan de nettovermogenswaarde volgens de waarderinggrondslagen van deze jaarrekening, zijnde Nederlandse GAAP. Het verschil in waardering wordt hoofdzakelijk door tijdelijke verschillen veroorzaakt en derhalve is in 2015 een negatieve goodwill gevormd.

Op 24 augustus 2015 heeft Euroclone BV 24,99% van de aandelen in het vermogen van CAF-DCF CVBA gekocht voor een bedrag van € 12 miljoen. Het verschil tussen het bedrag van de aanschaf en de nettovermogenswaarde van CAF-DCF CVBA volgens Nederlandse GAAP is in 2015 als goodwill op de balans verantwoord.

Op 13 juni 2016 zijn de marketing- en salesactiviteiten van CAF-DCF CVBA middels een juridische afsplitsing ondergebracht in de groepsvennootschap CAF-DCF M&S BVBA. CAF-DCF CVBA heeft op dat moment de nieuwe naam Plasma Industries Belgium CVBA (PIBe) gekregen. De economische afsplitsing heeft naar de stand per 1 januari 2016 plaatsgevonden. Als gevolg van de afsplitsing zijn de verwachte toekomstige kasstromen van PIBe zodanig veranderd dat een impairmenttest op de goodwill en een herijking van de negatieve goodwill ertoe hebben geleid dat de goodwill en de negatieve goodwill volledig afgewaardeerd zijn.

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt:

	Goodwill	Negatieve goodwill	Totaal
(x € 1.000,-)	€	€	€
Stand per 1 januari 2016	2.806	-2.150	656
Impairment goodwill PIBe CVBA	-2.806	-	-2.806
Afwaardering negatieve goodwill PIBe CVBA	-	2.150	2.150
STAND PER 31 DECEMBER 2016	-	-	-

7. Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

	Bedrijfsgebouwen en -terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	Totaal
	€	€	€	€	€
(x € 1.000,-)					
STAND PER 1 JANUARI 2016					
Verrijgings- of vervaardigingsprijzen	136.128	222.253	19.576	12.317	390.274
Cumulatieve afschrijvingen	-48.825	-132.203	-14.674	-	-195.702
Boekwaarden	87.303	90.050	4.902	12.317	194.572
MUTATIES					
Investeringen	3.169	7.041	1.186	2.630	14.026
Mutaties	2.524	5.127	311	-7.962	-
Desinvesteringen	-8.012	-2.545	-2.212	-	-12.769
Afschrijvingen	-7.311	-21.756	-2.009	-	-31.076
Afschrijvingen verkopen	-4.647	-	-479	-	-5.126
Afschrijvingen desinvesteringen	8.010	2.545	2.214	-	12.769
Saldo	-6.267	-9.588	-989	-5.332	-22.176
STAND PER 31 DECEMBER 2016					
Verrijgings- of vervaardigingsprijzen	133.809	231.876	18.861	6.985	391.531
Cumulatieve afschrijvingen	-52.773	-151.414	-14.948	-	-219.135
BOEKWAARDEN	81.036	80.462	3.913	6.985	172.396
Afschrijvingspercentages	0%-10%	10%-20%	20%-33%	0%	

Investeringen in projecten die per balansdatum nog onderhanden zijn, worden verantwoord in de kolom 'Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering'. Na oplevering worden deze projecten verantwoord als 'Bedrijfsgebouwen en -terreinen', 'Machines en installaties' of 'Andere vaste bedrijfsmiddelen'. De bijbehorende afboeking van 'Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering' is zichtbaar als een negatieve post bij de 'Mutaties'.

Een deel van de materiële vaste activa is gefinancierd met leningen waarvoor zekerheden zijn verstrekt (zie ook paragraaf 15: *Langlopende schulden*).

De activa staan ter vrije beschikking van Sanquin, met uitzondering van de productiefaciliteiten die zijn

gefinancierd met de lening van een CMO-partner (zie voor meer informatie paragraaf 15: *Langlopende schulden*).

De actuele waarde van de vaste activa wijkt niet significant af van de boekwaarde.

De investeringen in 2016 in materiële vaste activa groter dan € 1,0 miljoen zijn:

Investeringen in materiële vaste activa	
	€
(x € 1.000,-)	
Nieuwe inrichting magazijn Marostraat	1.300

8. Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa kan als volgt worden gespecificeerd:

	Deelnemingen	Leningen u/g	Totaal
	€	€	€
(x € 1.000,-)			
Stand per 1 januari 2016	-	3.000	3.000
Investeringen	310	-	310
Resultaat deelnemingen	-98	-	-98
Desinvesteringen	-212	-	-212
Aflossingsverplichting 2017	-	-375	-375
STAND PER 31 DECEMBER 2016	-	2.625	2.625

Deelnemingen

Sanquin heeft in 2012 een financieel belang verworven in Xenikos BV te Nijmegen. Xenikos is een biotechnologisch bedrijf dat een experimenteel geneesmiddel T-Guard® ontwikkelt. T-Guard® is een geneesmiddel voor het behandelen van ernstige afstotingsreacties bij patiënten na een transplantatie met bloedstamcellen van een donor: graft-versus-host disease.

Het aandelenbelang van Sanquin is als gevolg van extra aandelenuitgiften in mei en juli 2016 van 37,44% naar respectievelijk 35,8% en 34,16% verlaagd. Sanquin heeft in 2016 een aanvullende investering in het aandelenkapitaal van Xenikos van € 0,3 miljoen gedaan.

Op 23 augustus 2016 heeft de Stichting haar aandelen in Xenikos door middel van een agiostorting ingebracht bij Sanquin Holding BV. Vanwege het negatieve eigen vermogen van Xenikos op dat moment is voorafgaand aan de inbreng het belang door de Stichting volledig afgewaardeerd. De eerder door de Stichting afgegeven borgstelling voor de verplichting van Xenikos uit hoofde van een aan Xenikos toegekend innovatiekrediet is bij de inbreng van de aandelen tevens op Sanquin Holding BV overgegaan. De afgegeven borgstelling bedraagt € 3,3 miljoen.

Op 13 juni 2016 zijn de marketing- en salesactiviteiten van CAF-DCF CVBA middels een juridische afsplitsing ondergebracht in de groepsvennootschap CAF-DCF M&S BVBA. CAF-DCF CVBA heeft op dat moment de nieuwe naam Plasma Industries Belgium CVBA gekregen en CAF-DCF M&S BVBA kreeg op dat moment CAF-DCF BVBA als nieuwe naam. Op 1 juli 2016 heeft Sanquin alle aandelen in het belang van CAF-DCF BVBA aan een partij buiten de Sanquin-

groep verkocht. Het aandeel van de Sanquin-groep in het 2016-resultaat van CAF-DCF BVBA van € 1,4 miljoen is tezamen met het negatieve verkoopresultaat van € 1,5 miljoen als resultaat deelneming in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Leningen u/g

Onder de financiële vaste activa is een lening van € 3,75 miljoen opgenomen die in 2014 is verstrekt aan Stichting Medisch Centrum Slotervaart (MCS). MCS is een samenwerkingsverband van Sanquin, NKI-AVL, Slotervaartziekenhuis en Verpleeghuis Slotervaart van Cordaan, waarbinnen de gezamenlijke toegangswegen en parkeerfaciliteiten worden geëxploiteerd. De lening is verstrekt ten behoeve van de bouw van een nieuwe parkeergarage, die in 2014 is opgeleverd voor personeel en bezoekers van de vier instellingen. De lening kent een looptijd van 10 jaar, wordt lineair in 10 jaar afgelost en kent een rentepercentage van 4%. Ten behoeve van deze lening zijn geen zekerheden verstrekt. De waardering van de vordering tegen aflossingswaarde benadert de geamortiseerde waarde van de vordering.

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zijn opgenomen onder de overige vorderingen.

9. Voorraden

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Grond- en hulpstoffen en halffabricaten	86.919	113.918
Onderhanden werk contract manufacturing	21.678	19.847
Gereed product en handelsgoederen	43.599	49.305
	152.196	183.070

In het kader van incurante voorraden heeft een afwaardering van de voorraden plaatsgevonden van € 28,0 miljoen (2015: € 18,7 miljoen) en een afwaardering van de waarde gereed product en halffabricaten van € 0,3 miljoen (2015: € 7,1 miljoen opwaardering) als gevolg van prijswijzigingen van grondstoffen.

De voorraden staan ter vrije beschikking van Sanquin. Uitzondering daarop vormt het onderhanden werk met betrekking tot contract manufacturing voor derden. Hierbij levert de contractpartij van Sanquin zelf het te fractioneren plasma of de tussenproducten aan. Dit plasma en de daaruit voortvloeiende tussen- en eindproducten blijven tijdens het gehele productieproces eigendom van de contractpartij. Als onderhanden werk wordt verantwoord de door Sanquin toegevoegde waarde per balansdatum.

10. Vorderingen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Handelsdebiteuren	76.981	82.342
Belastingen en premies sociale verzekeringen	9.029	9.515
Overige vorderingen en overlopende activa	8.825	10.908
	94.835	102.765

De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Handelsdebiteuren

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Handelsdebiteuren	77.391	82.920
Voorziening dubieuze debiteuren	-410	-578
	76.981	82.342

Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
OMZETBELASTING	9.029	9.515

Overige vorderingen en overlopende activa

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Waarborgsommen	99	148
Vooruitbetaalde kosten	2.223	4.290
Aflossingsverplichtingen 2016	375	375
Nog te ontvangen inkomsten en cheques	6.128	6.095
	8.825	10.908

Ten aanzien van de vorderingen zijn geen zekerheden verstrekt aan andere partijen.

11. Liquide middelen

De post 'Geldmiddelen' in het kasstroomoverzicht is als volgt samengesteld:

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Kas	15	78
Banktegoeden	53.707	26.488
Deposito's	4.484	6.176
	58.206	32.742

Alle liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vennootschap. De deposito's hebben alle een resterende looptijd van minder dan een jaar.

12. Toelichting bij het kasstroomoverzicht

Onder de 'Investerings in materiële vaste activa' zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in 2016 geldmiddelen zijn opgeofferd. Onder de 'Investerin-

gen financiële vaste activa' is de ontvangen jaarlijkse aflossing van de lening aan MCS verantwoord. De gehele aflossing van de door PIBe bij Belfius Bank NV afgesloten lening is opgenomen onder de 'Aflossing langlopende schulden'. De hierbij betaalde afkoopvergoeding is opgenomen onder de 'Overige financiële baten en lasten'.

13. Groepsvermogen

Het eigen vermogen wordt in de toelichting op de balans in de enkelvoudige jaarrekening nader toegelicht.

14. Voorzieningen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Latente belastingverplichtingen	5.501	6.075
Personele voorzieningen	2.859	2.061
Overige voorzieningen	355	18
	8.715	8.154

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	Latente belastingen	Personele voorzieningen	Overige voorzieningen	Totaal
(x € 1.000,-)	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016	6.075	2.061	18	8.154
Dotatie	-	964	337	1.301
Onttrekking	-574	-166	-	-740
STAND PER 31 DECEMBER 2016	5.501	2.859	355	8.715

De voorzieningen zijn voor € 1,5 miljoen (2015: € 0,7 miljoen) als kortlopend (korter dan een jaar) en voor € 7,2 miljoen (2015: € 7,5 miljoen) als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Latente belastingen

Voor de verschillen tussen de fiscale en de vennootschappelijke waardering van balansposten van PIBe die leiden tot een toekomstige verplichting tot het betalen van vennootschapsbelasting, is een voorziening voor latente belastingen gevormd. De voorziening is als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Personele voorzieningen

De personele voorzieningen per 31 december 2016

bestaan uit verplichtingen met betrekking tot nog uit te keren onregelmatigheidstoelagen, jubileumuitkeringen en doorbetaling bij langdurige ziekte.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van lopende claims en juridische geschillen.

15. Langlopende schulden

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
CMO-lening	25.324	24.843
ABN AMRO Bank NV	17.143	20.000
Belfius Bank NV	-	10.686
	42.467	55.529

De CMO-lening is afgesloten met een contract manufacturing partner ter financiering van de procesinstallaties voor de productieactiviteiten ten behoeve van deze partner. De lening loopt tot en met 2024 en over het uitstaande bedrag is geen rente verschuldigd. Ten behoeve van deze leningen zijn

zekerheden verstrekt met betrekking tot de specifieke procesinstallaties die voor de contract manufacturing-activiteiten zijn geïnstalleerd. De lening wordt terugbetaald middels een korting op het overeengekomen tarief voor contract manufacturing.

In 2015 is een lening afgesloten bij ABN AMRO Bank NV van € 20 miljoen. De lening heeft een looptijd van 8 jaar en kent een rentevergoeding van 3,32%. Met ingang van 1 januari 2017 zal in vaste kwartaaltermijnen op deze lening worden afgelost. Ten aanzien van deze lening zijn door Sanquin zekerheden in de vorm van hypotheekrechten en pandrechten verstrekt.

Tevens zijn naast Stichting Sanquin Bloedvoorziening ook de groepsvennootschappen Sanquin Holding BV,

	Stand per 31-12-2016	Aflossings- verplichting 2017	Resterende looptijd > 1 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar
(x € 1.000,-)	€	€	€	€
Leningen	25.324	-	11.232	14.092
Schulden aan kredietinstellingen	20.000	2.857	11.427	5.716
STAND PER 31 DECEMBER	45.324	2.857	22.659	19.808

Sanquin Plasma Products BV en Euroclone BV hoofdelijk verbonden aan deze lening. Sanquin voldoet aan alle convenanten die zijn verbonden aan de lening.

De door PIBe bij Belfius Bank NV afgesloten leningen ten behoeve van investeringen in de Belgische productiefaciliteiten zijn voorafgaand aan de juridische afsplitsing van 13 juni 2016 geheel afgelost.

Naast de bestaande leningen heeft Sanquin met een kredietinstelling een kredietfaciliteit afgesloten van maximaal € 20 miljoen. Van deze faciliteit is in 2016 geen gebruik gemaakt.

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zoals hierboven toegelicht zijn opgenomen onder de schulden op korte termijn.

De waardering van de langlopende schulden tegen aflossingswaarde benadert de geamortiseerde kostprijs van de schulden.

16. Kortlopende schulden

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Aflossingsverplichtingen	2.857	2.328
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	42.593	44.967
Belastingen en premies sociale verzekeringen	12.064	7.831
Pensioenpremies	1.606	1.618
Salarissen en vakantiegeld	23.146	20.907
CMO partners	6.484	12.110
Vooruit ontvangen research-bedragen	5.204	8.085
Overige schulden en overlopende passiva	14.887	49.243
	108.841	147.089

De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende

karakter ervan. De kortlopende schulden hebben alle een resterende looptijd van korter dan een jaar.

Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Premies sociale verzekeringen	405	40
Loonbelasting	6.777	7.434
Vennootschapsbelasting	4.882	357
	12.064	7.831

Overige schulden en overlopende passiva

De daling in overige schulden en overlopende passiva wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de vereffening van de aankoop van voorraadgrondstoffen waar in 2015 nog geen facturen voor ontvangen waren (€ 27,3 miljoen).

17. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Per balansdatum zijn door Sanquin en Sanquin Plasma Products investeringsverplichtingen aangegaan van € 19,4 miljoen. Het betreft investeringen ten behoeve van de huisvesting van Sanquin Plasma Products, Research en de Concernstaf, procesapparatuur voor de bereiding van plasmaproducten en laboratorium-apparatuur. De investeringsverplichtingen kennen een looptijd van minder dan een jaar.

In december 2016 is SPP in een term sheet met een CMO-partner overeengekomen de bestaande Manufacturing Service Agreement open te breken en opnieuw te onderhandelen. Hiertoe dient SPP een vergoeding van € 4 miljoen aan de CMO-partner te voldoen. € 2 miljoen van dit bedrag is reeds in 2016 voldaan en in het resultaat verantwoord. Het restant van € 2 miljoen zal bij ondertekening van de definitieve Manufacturing Service Agreement worden voldaan en verantwoord.

Sanquin huurt op vele locaties afnamecentra. De jaarlijkse huurverplichting die daarmee samenhangt bedraagt € 4,2 miljoen. De diverse huurcontracten kennen looptijden tussen de 1 en 5 jaar.

Met name ten behoeve van het wagenpark zijn leasecontracten afgesloten met een jaarlijkse financiële verplichting ter hoogte van € 0,8 miljoen. Leasecontracten kennen een maximale looptijd van 7,5 jaar.

Aan diverse contractpartijen zijn bankgaranties verstrekt ter waarde van € 1,9 miljoen. Tevens heeft Sanquin Holding een borgstelling afgegeven voor de verplichting van de deelneming Xenikos uit hoofde van een aan Xenikos toegekend innovatiekrediet voor een bedrag van € 3,3 miljoen.

18. Niet in de balans opgenomen regelingen

Aansprakelijkheidsstelling

Sanquin Holding heeft ten behoeve van haar 100% dochterondernemingen Sanquin Plasma Products en Euroclone een aansprakelijkheidsstelling afgegeven zoals bedoeld in artikel 2:403 BW.

Aansprakelijkheid bij een fiscale eenheid

De Stichting vormt met Sanquin Holding en Sanquin Plasma Products een fiscale eenheid voor de BTW en staat aan het hoofd hiervan. Op grond van de Invoeringswet zijn de Stichting en de met haar gevoegde dochterondernemingen ieder hoofdelijk aansprakelijk voor de door de combinatie verschuldigde belasting. De belastingen worden via de rekening-courant-verhouding afgerekend tussen de Stichting en de met haar gevoegde dochterondernemingen.

19. Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 januari 2017 is de vennootschap Sanquin Diagnostiek BV opgericht. De activa en passiva met betrekking tot de patiëntendiagnostiek zijn daartoe vanuit de Stichting Sanquin overgedragen aan deze vennootschap. De aandelen in deze BV worden voor 100% gehouden door Sanquin Holding BV.

Per 1 januari 2017 is de vennootschap Sanquin Reagents BV opgericht. De activa en passiva met betrekking tot de productie en verkoop van test-reagentia zijn daartoe vanuit de Stichting Sanquin

overgedragen aan deze vennootschap. De aandelen in deze BV worden voor 100% gehouden door Sanquin Holding BV.

Op 13 februari 2017 heeft Plasma Industries Belgium CVBA voor een bedrag van € 10 miljoen aan additionele aandelen uitgegeven aan Sanquin Holding BV. Het aandeel van de Sanquin-groep in deze deelneming wijzigt niet en blijft 100%.

In het kader van de juridische herstructurering wordt het vastgoed van de Stichting dat aangewend wordt voor de commerciële activiteiten van de Sanquin-groep ondergebracht in Sanquin Holding BV. Daartoe is op 3 april 2017 door middel van een verticale splitsing het erfpachtrecht van het perceel grond van de Stichting (zijnde Plesmanlaan 125) gesplitst in twee erfpachtrechten. Vervolgens is het vastgoed dat door de commerciële activiteiten wordt aangewend door middel van een agiostorting door de Stichting ingebracht in de hiervoor opgerichte Sanquin Vastgoed BV. Deze Sanquin Vastgoed BV (een 100% dochteronderneming van de Stichting) zal gedurende 2017 fuseren met Sanquin Holding BV.

Er zijn geen overige gebeurtenissen na balansdatum te melden.

TOELICHTING OP DE WINST-EN-VERLIESREKENING

20. Netto-omzet

De netto-omzet kan als volgt worden onderscheiden naar geografische gebieden:

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Nederland	219.238	217.092
Buiten Nederland	169.418	213.308
	388.656	430.400

In de netto-omzet Nederland is in 2015 een bedrag van € 1,3 miljoen aan WBSO-subsidies opgenomen, dat in het kader van speur- en ontwikkelingswerk als bijdrage voor diverse researchprojecten is ontvangen. In 2016 is deze opbrengst als vermindering van de personeelskosten en overige kosten verantwoord.

De netto-omzet is voorts naar de belangrijkste categorieën te onderscheiden:

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Omzet Bloedbank	124.130	126.331
Omzet Plasma Products	221.833	263.778
Omzet Diagnostiek	21.152	19.693
Omzet Reagents	14.121	11.841
Omzet Research	6.135	7.821
Omzet verige activiteiten	1.285	936
	388.656	430.400

21. Overige bedrijfsopbrengsten

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Bijdrage CMO-partners aan compliancekosten	29.422	15.691
Opbrengsten licenties en productontwikkeling	12.679	14.488
Overige bedrijfsopbrengsten	16.105	6.228
	58.206	36.407

De stijging in de overige bedrijfsopbrengsten wordt hoofdzakelijk verklaard door een vrijval van € 8,4 miljoen op de in 2015 verantwoorde kortlopende schulden met betrekking tot de aankoop van grondstoffen.

22. Lonen en salarissen

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Lonen en salarissen	158.807	152.206
Sociale lasten	22.981	20.747
Pensioenlasten	10.404	10.169
	192.192	183.122

23. Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2016 waren gemiddeld 2.611 werknemers in dienst op basis van een volledig dienstverband (2015: 2.559). Hiervan zijn er 307 werkzaam in het buitenland (2015: 271).

	2016	2015
Divisie Bloedbank	753	771
Divisie Diagnostiek	222	236
Divisie Reagents	61	61
Divisie Research	230	236
Concernstaf	376	349
Businessunit Tissues & Cells	16	17
Totaal Stichting Sanquin Bloedvoorziening	1.658	1.670
Sanquin Plasma Products BV	646	618
Plasma Industries Belgium CVBA	298	262
Sanquin Oy	9	9
	2.611	2.559

24. Bezoldiging Raad van Bestuur

De totale bezoldiging, inclusief pensioenpremies, van de Raad van Bestuur bedraagt € 942.000 (2015: € 734.000). Hiervan heeft € 352.000 betrekking op de activiteiten van de Bloedbank en € 478.000 op de private activiteiten van Sanquin.

De specificatie is als volgt:

	Beloning	Pensioenpremies
(x € 1.000,-)	€	€
2016		
D.J. v.d. Berg	209	11
R.A.W. van Lier	218	11
P. de Geus	215	11
D.C. Thijssen-Timmer (vanaf 31-12-2016)	-	-
H.J.C. de Wit	256	11
2015		
D.J. v.d. Berg (vanaf 1-9-2015)	67	4
H.J.C. de Wit	256	11
R.A.W. van Lier	215	11
P. de Geus (vanaf 1-9-2015)	68	4
H.M. le Clercq (t/m 31-8-2015)	98	-

Een verantwoording van de bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur op grond van de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is opgenomen in de bijlage Bezoldiging Topfunctionarissen in deze jaarrekening.

25. Beloning Raad van Toezicht

De betaling aan de Raad van Toezicht bedraagt € 42.755 (2015: € 29.242) en kan als volgt worden gespecificeerd:

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
F.C. Breedveld	19	15
K.T.V. Bergstein	-	-
M.J.W. Bontje	11	7
C.G. Figdor	-	-
A.K. Lahr	11	7
D. de Vreeze	2	-

Een verantwoording van de bezoldiging van de leden van de Raad van Toezicht op grond van de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is opgenomen in de bijlage Bezoldiging Topfunctionarissen in deze jaarrekening.

26. Afschrijvingskosten

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Immateriële vaste activa	656	-40
Materiële vaste activa	31.076	31.299
	31.732	31.259

De afschrijvingskosten immateriële vaste activa in 2016 betreft de afwaarderingskosten van de (negatieve) goodwill. Zie ook paragraaf 6: *Immateriële vaste activa*.

27. Overige bedrijfskosten

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Overige personeelskosten	10.895	10.444
Huisvestingskosten	19.958	20.383
Donorkosten	3.054	2.909
Transportkosten	7.132	6.424
Algemene kosten	89.513	98.142
	130.552	138.302

In de overige personeelskosten en de algemene kosten zijn respectievelijk een bedrag van € 0,7 miljoen en € 1,5 miljoen aan WBSO-subsidies opgenomen, die in het kader van speur- en ontwik-

kelingswerk als bijdrage voor diverse research-projecten zijn ontvangen. In 2015 is deze opbrengst in de netto-omzet Nederland verantwoord.

Algemene kosten

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Onderhoudskosten	14.428	13.659
Kosten voorlichting, publiciteit & verkoop	8.371	7.887
Reis-, verblijf- en representatiekosten	3.003	3.223
Kantoorkosten	992	919
Communicatiekosten	4.124	3.691
Automatiseringskosten	15.722	18.987
Advies-/accountantskosten	13.735	15.065
Kosten externe dienstverlening	15.780	19.304
Verzekeringen en belastingen	3.180	3.192
Overige kosten	10.178	12.215
	89.513	98.142

28. Accountants honoraria

De volgende bedragen aan accountants honoraria zijn ten laste van het resultaat gebracht:

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Controle van de jaarrekening	413	395
Andere controlewerkzaamheden	20	2
Fiscale adviezen	450	512
	883	909

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de vennootschap en de in de consolidatie betrokken groepsmaatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe onafhankelijke accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties).

Deze honoraria hebben betrekking op gedurende het boekjaar ontvangen facturen.

29. Financiële baten en lasten

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Rentebaten	151	174
Rentelasten	-1.162	-1.395
Opbrengst financiële vaste activa	-310	-586
Overige financiële baten en lasten	-1.170	-
	-2.491	-1.807

De overige financiële baten en lasten hebben betrekking op een afkoopvergoeding die aan Belfius Bank NV is betaald in verband met het tussentijds aflossen van de langlopende leningen.

30. Kosten van onderzoek en ontwikkeling

De ten laste van het resultaat over 2016 gebrachte kosten van onderzoek en ontwikkeling bedragen € 30,3 miljoen (2015: € 30,9 miljoen).

31. Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening

De Stichting Sanquin Bloedvoorziening heeft een non-profitdoelstelling. Ten aanzien van de marktconforme activiteiten van de Stichting zijn tot en met 2012 afspraken gemaakt met de fiscale autoriteiten over de vaststelling van het belastbare bedrag en de daarover verschuldigde vennootschapsbelasting. Vanaf 2013 geldt het reguliere regime van de vennootschapsbelasting voor Sanquin. De belasting over het resultaat is derhalve voor alle in deze consolidatie betrokken vennootschappen berekend als 25% (2015: 25%) over het resultaat voor belastingen in de winst-en-verliesrekening. Voor 2015 en 2016 varieert de effectieve belastingdruk tussen de 30% en 35%. Het verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het verliesgevende resultaat bij PIBe waarvoor voorzichtigheidshalve geen belastingvordering is opgenomen en de niet-aftrekbare kosten uit het resultaat voor belastingen. Omdat de reikwijdte van de heffing van de vennootschapsbelasting voor Stichting Sanquin Bloedvoorziening nog onzeker is, kan de daadwerkelijke belastinglast over 2013, 2014, 2015 en 2016 afwijken van de in de jaarrekening opgenomen belastinglast.

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Vennootschapsbelasting huidig boekjaar	-6.543	-2.785
Vennootschapsbelasting voorgaande boekjaren	-	-422
	-6.543	-3.207

32. Resultaat deelnemingen

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Resultaat CAF-DCF BVBA (voorheen CAF-DCF M&S)	1.357	-
Verkoopresultaat CAF-DCF BVBA (voorheen CAF M&S)	-1.455	-
	-98	-

Op 1 juli 2016 hebben Sanquin Holding, Sanquin Plasma Products en Euroclone alle aandelen in het belang van CAF-DCF BVBA (voorheen CAF-DCF M&S BVBA) aan een partij buiten de Sanquin-groep verkocht. Het aandeel van de Sanquin-groep in het 2016-resultaat van CAF-DCF BVBA van € 1,357 miljoen is tezamen met het negatieve verkoopresultaat van € 1,455 miljoen derhalve als resultaat deelneming in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

33. Aandeel derden

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Resultaat Plasma Industries Belgium CVBA	-	75
	-	75

ENKELVOUDIGE JAARREKENING

BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (VOOR RESULTAATBESTEMMING)

		31 december 2016		31 december 2015	
(x € 1.000,-)	Ref.	€	€	€	€
ACTIVA					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	35	80.454		89.587	
Financiële vaste activa	36	241.008		233.120	
			321.462		322.707
Vlottende activa					
Voorraden	37	5.651		5.758	
Vorderingen	38	44.401		37.856	
Liquide middelen	39	24.589		15.393	
			74.641		59.007
		396.103		381.714	
PASSIVA					
Eigen vermogen					
Stichtingskapitaal	41	1.957		1.957	
Bestemmingsreserve	42	7.976		7.976	
Overige reserves		296.100		289.535	
Resultaat boekjaar		14.202		6.565	
			320.235		306.033
Voorzieningen					
	43		2.256		1.576
Langlopende schulden					
	44		17.143		20.000
Kortlopende schulden					
	45		56.469		54.105
		396.103		381.714	

WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2016

	Ref.	2016		2015	
		€	€	€	€
(x € 1.000,-)					
Netto-omzet		201.180		193.923	
Wijziging in voorraden gereed product en onderhanden werk		-681		-688	
Overige bedrijfsopbrengsten		4.856		5.943	
Som der bedrijfsopbrengsten		205.355		199.178	
Kosten van grond- en hulpstoffen		33.657		31.136	
Lonen en salarissen		92.042		93.143	
Sociale lasten incl. pensioen		20.363		19.188	
Afschrijvingen op materiële vaste activa		9.781		14.045	
Overige bedrijfskosten		40.712		40.308	
Som der bedrijfslasten		196.555		197.820	
Bedrijfsresultaat		8.800		1.358	
Rentebaten	47	1.463		1.874	
Rentelasten	47	-719		-911	
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen		9.544		2.321	
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		-2.376		-683	
Resultaat deelnemingen	48	7.034		4.927	
RESULTAAT NA BELASTINGEN		14.202		6.565	

KASSTROOMOVERZICHT OVER 2016

	Ref.	2016		2015	
		€	€	€	€
(x € 1.000,-)					
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN					
Bedrijfsresultaat			8.800		1.358
<i>Aanpassingen voor:</i>					
Afschrijvingen		9.781		14.045	
Mutatie voorzieningen		680		-5.601	
			10.461		8.444
<i>Verandering in werkkapitaal:</i>					
Toename/(afname) voorraden	37	107		373	
Toename/(afname) vorderingen	38	-6.545		-10.270	
Toename/(afname) kortlopende schulden	45	2.364		9.466	
			-4.074		-431
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			15.187		9.371
Ontvangen interest	47	1.463		1.874	
Vennootschapsbelasting		-2.376		-683	
Betaalde interest	47	-719		-911	
Resultaat deelnemingen	48	7.034		4.927	
			5.402		5.207
Kasstroom uit operationele activiteiten			20.589		14.578
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN					
Investerings materiële vaste activa	35	-648		-9.312	
Investerings financiële vaste activa	36	-7.888		-39.959	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			-8.536		-49.271
			12.053		-34.693
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN					
Ontvangst uit langlopende schulden	44	-		20.000	
Aflossing langlopende schulden		-2.857		-	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			-2.857		20.000
Nettokasstroom			9.196		-14.693
TOENAME/(AFNAME) GELDMIDDELEN	39		9.196		-14.693

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Stand per 1 januari	15.393	30.086
Mutatie boekjaar	9.196	-14.693
STAND PER 31 DECEMBER	24.589	15.393

TOELICHTING OP DE BALANS EN WINST-EN-VERLIESREKENING

34. Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De enkelvoudige jaarrekening bevat alleen de statutaire jaarrekening van Stichting Sanquin Bloedvoorziening. Ten opzichte van de geconsolideerde jaarrekening zijn de opbrengsten en kosten van de meerderheidsdeelnemingen in deze jaarrekening niet opgenomen in de winst-en-verliesrekening, maar is het resultaat van de deelnemingen verantwoord als aparte post in de winst-en-verliesrekening.

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde in overeenstemming met paragraaf 3.3.1 van de geconsolideerde jaarrekening.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening.

35. Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

	Bedrijfsgebouwen en -terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	Totaal
(x € 1.000,-)	€	€	€	€	€
STAND PER 1 JANUARI 2016					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	98.550	64.031	6.274	4.594	173.449
Cumulatieve afschrijvingen	-34.242	-45.048	-4.572	-	-83.862
Boekwaarden	64.308	18.983	1.702	4.594	89.587
MUTATIES					
Investerings	2.019	1.651	37	2.056	5.763
Mutaties	1.532	2.734	298	-4.356	208
Desinvesteringen	-8.010	-1.969	-2.214	-	-12.193
Afschrijvingen	-2.957	-6.242	-582	-	-9.781
Afschrijvingen verkopen	-4.647	-	-479	-	-5.126
Afschrijvingen mutaties	-	-197	-	-	-197
Afschrijvingen desinvesteringen	8.010	1.969	2.214	-	12.193
Saldo	-4.053	-2.054	-726	-2.300	-9.133
STAND PER 31 DECEMBER 2016					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	94.091	66.447	4.395	2.294	167.227
Cumulatieve afschrijvingen	-33.836	-49.518	-3.419	-	-86.773
BOEKWAARDEN	60.255	16.929	976	2.294	80.454
Afschrijvingspercentages	0%-10%	10%-20%	20%-33%	0%	

Investerings in projecten die per balansdatum nog onderhanden zijn worden verantwoord in de kolom 'Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering'. Na oplevering worden deze projecten verantwoord als 'Bedrijfs-

gebouwen en -terreinen', 'Machines en installaties' of 'Andere vaste bedrijfsmiddelen'. De bijbehorende afboeking van 'Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering' is zichtbaar als een negatieve post bij de 'Mutaties'.

De activa staan ter vrije beschikking van Sanquin. De actuele waarde van de vaste activa wijkt niet significant af van de boekwaarde.

De investeringen in 2016 in materiële vaste activa groter dan € 1,0 miljoen zijn:

	Investerings in materiële vaste activa
(x € 1.000,-)	€
Nieuwe inrichting magazijn Marostraat	1.300

36. Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa kan als volgt worden gespecificeerd:

	Deelnemingen	Leningen u/g	Totaal
(x € 1.000,-)	€	€	€
Stand per 1 januari 2016	202.014	31.106	233.120
Investerings	-	20.180	20.180
Desinvesteringen	-18.951	-	-18.951
Resultaat deelnemings	7.344	-	7.344
Afwaarderingen	-310	-	-310
Aflossingsverplichting 2017	-	-375	-375
STAND PER 31 DECEMBER 2016	190.097	50.911	241.008

Lijst deelnemings

De rechtstreeks door Stichting Sanquin Bloedvoorziening gehouden en volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen deelneming is:

	Aandeel in geplaatst kapitaal
	in %
Sanquin Holding BV, Amsterdam	100,00

Op 11 februari 2016 heeft de Stichting haar aandelen in het kapitaal van CAF-DCF CVBA (later hernoemd in PIBe) verkocht aan Sanquin Plasma Products.

Op 23 augustus 2016 heeft de Stichting haar aandelen in Xenikos door middel van een agiostorting ingebracht bij Sanquin Holding BV. In de toelichting op de balans in de geconsolideerde jaarrekening worden deze en de hieraan voorafgaande transacties nader toegelicht.

Op 5 oktober 2016 heeft de Stichting haar aandelen in Sanquin Plasma Products en Euroclone door middel van een agiostorting juridisch ingebracht bij Sanquin Holding. De economische overdracht van de aandelen is per 31 december 2016, waardoor de Stichting het gehele 2016 resultaat van Sanquin Plasma Product en Euroclone in haar enkelvoudige jaarrekening als resultaat deelneming verantwoordt.

Leningen u/g

Onder de financiële vaste activa is een lening van € 3,75 miljoen opgenomen die in 2014 is verstrekt aan Stichting Medisch Centrum Slotervaart (MCS). Deze lening wordt in de toelichting op de balans in de geconsolideerde jaarrekening nader toegelicht.

Daarnaast heeft de vennootschap per 24 april 2015 een lening van maximaal € 60,3 miljoen aan Sanquin Plasma Products BV verstrekt ter overbruggingsfinanciering van haar activiteiten. De lening loopt tot en met 2035 en over het uitstaande bedrag is een rentepercentage van 4,5% verschuldigd. Ten behoeve van deze lening zijn geen zekerheden verstrekt en daarnaast is de lening achtergesteld ten opzichte van alle andere bestaande en toekomstige schulden van Sanquin Plasma Products bij banken of andere kredietverstrekkers. De uitstaande verplichting per 31 december 2016 is € 48,3 miljoen (2015: € 28,1 miljoen).

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zijn opgenomen onder de overige vorderings. De waardering van de vorderings tegen aflossingswaarde benadert de geamortiseerde waarde van de vorderings.

37. Voorraden

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Grond- en hulpstoffen en halffabricaten	3.818	3.404
Gereed product en handelsgoederen	1.833	2.354
	5.651	5.758

In het kader van incurante voorraden heeft een afwaardering van de voorraden plaatsgevonden van € 0,1 miljoen (2015: € 0,1 miljoen) en een afwaardering van de waarde gereed product en halffabricaten van

€ 0,2 miljoen (2015: € 0,2 miljoen) als gevolg van prijsstijgingen van grondstoffen.

De voorraden staan ter vrije beschikking van Sanquin.

38. Vorderingen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Handelsdebiteuren	27.943	26.156
Belastingen en premies sociale verzekeringen	3.904	5.817
Vorderingen op groepsmaatschappijen	8.870	214
Aflossingsverplichtingen	375	375
Overige vorderingen en overlopende activa	3.309	5.294
	44.401	37.856

De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Vorderingen op groepsmaatschappijen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Rekening-courant Sanquin Holding BV	8.662	11
Rekening-courant Euroclone BV	208	203
	8.870	214

Figuur 1

	Stichtingskapitaal	Bestemmingsreserve	Overige reserves	Resultaat boekjaar	Totaal
(x € 1.000,-)	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016	1.957	7.976	289.535	6.565	306.033
Mutaties					
Resultaat lopend boekjaar	-	-	-	14.202	14.202
Winstbestemming	-	-	6.565	-6.565	-
Overige mutaties reserves	-	-	-	-	-
STAND PER 31 DECEMBER 2016	1.957	7.976	296.100	14.202	320.235

Over het uitstaande rekening-courantsaldo wordt een rentepercentage van de gemiddelde Euribor 1-maandrente plus 3% berekend. Ten behoeve van deze vorderingen zijn geen zekerheden verstrekt.

39. Liquide middelen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Kas	15	78
Banktegoeden	20.090	10.840
Deposito's	4.484	4.475
	24.589	15.393

Alle liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vennootschap. De deposito's hebben alle een resterende looptijd van minder dan een jaar.

40. Toelichting bij het kasstroomoverzicht

Onder de 'Investerings in materiële vaste activa' zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in 2016 geldmiddelen zijn opgeofferd.

41. Eigen vermogen (figuur 1)

Stichting Sanquin Bloedvoorziening houdt een eigen vermogen aan dat nodig is voor borging van de continuïteit van de bloedvoorziening.

Voorstel resultaatbestemming

De Raad van Bestuur heeft besloten om het resultaat na belastingen van € 14,2 miljoen ten gunste van de algemene reserve te verwerken.

42. Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve betreft een Reserve Research van € 6,6 miljoen en een Reserve Internationale samenwerking van € 1,4 miljoen.

De Reserve Research is oorspronkelijk gevormd uit de positieve exploitatiesaldo's van de voormalige researchstichting dr. Karl Landsteiner die bij een fusie is opgegaan in Sanquin. De reserve is bestemd voor noodzakelijke researchprojecten en -kosten waarvoor dekking uit de reguliere bedrijfsvoering ontbreekt.

In 2013 is een bestemmingsreserve Internationale samenwerking gevormd uit daartoe ontvangen middelen. Deze reserve is bestemd voor uitvoering van projecten ter versterking van bloedbankorganisaties in ontwikkelingslanden.

43. Voorzieningen

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
PERONELE VOORZIENINGEN	2.256	1.576

De personele voorzieningen bestaan uit verplichtingen met betrekking tot nog te betalen onregelmatigheidstoelagen, jubileumuitkeringen en doorbetaling bij langdurige ziekte.

De voorzieningen zijn voor € 1,2 miljoen (2015: € 0,6 miljoen) als kortlopend (korter dan een jaar) en voor € 1,1 miljoen (2015: € 1,0 miljoen) als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

44. Langlopende schulden

De langlopende schuld bij ABN AMRO Bank BV wordt in de geconsolideerde jaarrekening in de toelichting op de balans nader toegelicht.

	Stand per 31-12-2016	Aflossingsverplichting 2017	Resterende looptijd > 1 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar
(x € 1.000,-)	€	€	€	€
Schulden aan kredietinstellingen	20.000	2.857	11.427	5.716
STAND PER 31 DECEMBER	20.000	2.857	11.427	5.716

45. Kortlopende schulden

	31-12-2016	31-12-2015
(x € 1.000,-)	€	€
Aflossingsverplichtingen	2.857	-
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	18.814	18.287
Belastingen en premies sociale verzekeringen	6.150	6.478
Pensioenpremies	1.094	1.266
Salarissen en vakantiegeld	15.886	14.585
Vooruit ontvangen researchbedragen	5.204	8.085
Overige schulden en overlopende passiva	6.464	5.404
	56.469	54.105

De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan. De kortlopende schulden hebben alle een resterende looptijd van korter dan een jaar.

46. Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2016 waren gemiddeld 1.658 werknemers in dienst op basis van een volledig dienstverband (2015: 1.670). Van hen is niemand werkzaam in het buitenland (2015: 0).

	2016	2015
Divisie Bloedbank	753	771
Divisie Diagnostiek	222	236
Divisie Reagents	61	61
Divisie Research	230	236
Concernstaf	376	349
Businessunit Tissues & Cells	16	17
	1.658	1.670

47. Rentebaten en -lasten

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Rentebaten groepsmaatschappijen	1.312	1.704
Rentebaten overig	151	170
Rentelasten	-719	-911
	744	963

48. Resultaat deelnemingen

	2016	2015
(x € 1.000,-)	€	€
Sanquin Holding BV	6.019	553
Sanquin Plasma Products BV	-3.361	3.829
Euroclone BV	4.686	264
Plasma Industries Belgium CVBA (voorheen CAF-DCF)	-	864
Xenikos BV	-310	-583
	7.034	4.927

49. Verbonden partijen

De transacties tussen Stichting Sanquin Bloedvoorziening en de met haar verbonden partijen Sanquin Plasma Products BV, Sanquin Holding BV, Euroclone BV, Sanquin Oy en Plasma Industries Belgium CVBA betreffen met name de levering van bloedproducten door Stichting Sanquin Bloedvoorziening aan SPP en het verlenen van administratieve (houdster)diensten door Stichting Sanquin Bloedvoorziening aan de met haar verbonden partijen. De prijzen die daarbij worden doorberekend zijn marktconform.

Amsterdam, 8 juni 2017
Stichting Sanquin Bloedvoorziening

Raad van Bestuur

Drs. D.J. v.d. Berg (voorzitter)
Prof. dr. R.A.W. van Lier
Dr. P. de Geus
mw. dr. D.C. Thijssen-Timmer

Raad van Toezicht

Prof. dr. F.C. Breedveld (voorzitter)
mw. drs. K.T.V. Bergstein, MBA
M.J.W. Bontje
Prof. dr. C.G. Figdor
Ir. A.K. Lahr
Drs. D. de Vreeze

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire regeling inzake de winstbestemming

In de statuten van Stichting Sanquin Bloedvoorziening wordt geen resultaatbestemming weergegeven.

Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Op grond van de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) wordt verantwoording afgelegd over de bezoldiging van de topfunctionarissen van Sanquin. Alleen de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht worden bij Sanquin beschouwd als topfunctionaris in de zin van de WNT.

In deze paragraaf zijn de bezoldiginggegevens met betrekking tot de leden en gewezen leden van de Raad van Bestuur, de bezoldiginggegevens met betrekking tot de leden van de Raad van Toezicht en de bezoldiginggegevens van de medewerkers die in het kader van de WNT openbaar dienen te worden gemaakt, opgenomen.

Toepasselijke bezoldigingsnormen

De WNT is per 1 januari 2013 in werking getreden. Het in 2013 geldende bezoldigingsmaximum was € 228.599 en in 2014 € 230.474. Per 1 januari 2015 is de WNT-2 in werking getreden, met een bezoldigingsmaximum in 2015 van € 178.000 en € 179.000 in 2016.

Per 1 januari 2014 gold de ministeriële regeling voor de zorg (Regeling Zorg 2014). Sanquin viel in 2014 in de hoogste klasse van deze Regeling Zorg 2014, dat een bezoldigingsmaximum van € 229.043 kende. De Regeling Zorg 2014 is in 2015 niet aangepast en bleef gelden. In het jaar 2015 gold voor Sanquin daardoor (nog) niet het bezoldigingsmaximum van WNT-2.

Voor de voorzitter van de Raad van Toezicht geldt een normbedrag van 15% van het bezoldigingsmaximum van een topfunctionaris van de instelling, bij Sanquin zijnde € 34.356 in 2015 en € 26.850 in 2016. Voor de overige leden van de Raad van Toezicht geldt een normbedrag van 10% van het bezoldigingsmaximum, bij Sanquin zijnde € 22.904 voor 2015 en € 17.900 voor 2016.

Bezoldiging leden Raad van Bestuur

	2016	2015
NAAM: D.J. V.D. BERG Functie: Voorzitter Raad van Bestuur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 september t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	36 uur	36 uur
Beloning €	203.074	65.700
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	6.000	2.000
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.933	3.596
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	220.007	71.296
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	76.557
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm		n.v.t.

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm: De arbeidsovereenkomst en de bezoldigingsafspraken met de heer Van den Berg zijn overeengekomen vóór de inwerkingtreding van WNT-2. De bezoldiging is in lijn met de Regeling Zorg 2014 (die ook voor het jaar 2015 gold) en hij valt onder het overgangsrecht van de WNT. Het overgangsrecht houdt voor het jaar 2016 in het geval van de heer Van den Berg in dat de bezoldiging geheel wordt gerespecteerd.

	2016	2015
NAAM: H.J.C. DE WIT Functie: Vicevoorzitter Raad van Bestuur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	36 uur	36 uur
Beloning €	234.452	234.933
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	21.086	20.750
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.978	10.833
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	266.516	266.516
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	229.043

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm:

De arbeidsovereenkomst en de bezoldigingsafpraak met de heer De Wit zijn overeengekomen vóór de inwerkingtreding van de WNT (1 januari 2013). De destijds geldende bezoldiging valt onder het overgangrecht van de WNT. Het overgangrecht houdt in het geval van de heer De Wit voor het jaar 2016 in dat de bezoldiging geheel wordt gerespecteerd.

De heer De Wit heeft zijn taken als Vicevoorzitter Raad van Bestuur per 1 augustus 2016 neergelegd. De arbeidsovereenkomst met de heer De Wit is in 2016 echter nog niet geëindigd; hij heeft vanaf 1 augustus 2016 een deel van zijn opgebouwde maar nog niet genoten vakantie- en verlofdagen opgenomen. De overige opgebouwde maar nog niet genoten vakantie- en verlofdagen zullen in 2017 worden opgenomen en een eventueel restant daarvan zal in het kader van de eindafrekening aan hem worden uitbetaald. De uitbetaling van een eventueel restant aan vakantie- en verlofdagen zal kunnen leiden tot een hogere bezoldiging over het jaar 2016 (en mogelijk daaraan voorafgaande jaren), omdat de uitbetaling van een restant aan vakantie- en verlofdagen heeft te gelden als bezoldiging in de zin van de WNT en op grond van de WNT dient te worden toegerekend aan het jaar waarin de vakantie- en verlofdagen zijn opgebouwd. Mocht daarvan sprake zijn, dan zal daarover in het jaarverslag van 2017 verantwoording worden afgelegd. Daarbij zal het uitgangspunt zijn dat die betreffende (verhoogde) bezoldiging over het jaar 2016 (en mogelijk daaraan voorafgaande jaren) dan eveneens onder het overgangrecht viel.

	2016	2015
NAAM: R.A.W. VAN LIER Functie: Vicevoorzitter Raad van Bestuur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	36 uur	36 uur
Beloning €	205.233	202.660
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	12.500	12.500
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.902	10.757
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	228.635	225.917
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	229.043
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm		n.v.t.

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm:

De arbeidsovereenkomst en de bezoldigingsafpraak met de heer Van Lier zijn overeengekomen vóór de inwerkingtreding van de WNT (1 januari 2013). De destijds geldende bezoldiging valt onder het overgangrecht van de WNT. Het overgangrecht houdt in het geval van de heer Van Lier voor het jaar 2016 in dat de bezoldiging geheel wordt gerespecteerd. Tot 1 augustus 2016 had de heer Van Lier overigens de functie van Lid van de Raad van Bestuur. Per 1 augustus 2016 is de heer Van Lier de heer De Wit opgevolgd die tot die datum de functie van Vicevoorzitter had.

	2016	2015
NAAM: P. DE GEUS Functie: Lid Raad van Bestuur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 september t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	36 uur	36 uur
Beloning €	196.417	62.092
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	18.234	6.078
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.953	3.603
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	225.604	71.773
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	76.557
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm		n.v.t.

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm:

De arbeidsovereenkomst en de bezoldigingsafpraak

met de heer De Geus zijn overeengekomen vóór de inwerkingtreding van WNT-2. De bezoldiging is in lijn met de Regeling Zorg 2014 (die ook voor het jaar 2015 gold) en valt onder het overgangrecht van de WNT. Het overgangrecht houdt in het geval van de heer De Geus voor het jaar 2016 in dat de bezoldiging geheel wordt gerespecteerd.

	2016	2015
NAAM: D.C. THIJSSSEN-TIMMER Functie: Lid Raad van Bestuur		
Duur dienstverband	31 december t/m 31 december	n.v.t.
Omvang van het dienstverband	36 uur	
Beloning €	348	-
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	29	-
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	377	-
Individuele bezoldigingsnorm	490	n.v.t.
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	n.v.t.

De bezoldiging van mevrouw Thijssen-Timmer is in lijn met de WNT-2 norm.

Bezoldiging leden Raad van Toezicht

	2016	2015
NAAM: F.C. BREEDVELD Functie: Voorzitter Raad van Toezicht		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	n.v.t.	n.v.t.
Beloning € *	18.589	14.521
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	18.589	14.521
Individuele bezoldigingsnorm	26.850	34.356
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	n.v.t.

*) De vergoeding van de heer Breedveld voor de periode 1 januari t/m 30 april 2015 is overgemaakt aan zijn toenmalige werkgever.

	2016	2015
NAAM: K.T.V. BERGSTEIN Functie: Lid Raad van Toezicht		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	n.v.t.	n.v.t.
Beloning € *	-	7.260
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	-	7.260
Individuele bezoldigingsnorm	17.900	22.904
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	n.v.t.

*) De vergoeding van 2015 is overgemaakt aan een goed doel. In 2016 heeft mevrouw Bergstein afgezien van bezoldiging.

	2016	2015
NAAM: C.G. FIGDOR Functie: Lid Raad van Toezicht		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	n.v.t.	n.v.t.
Beloning € *	-	7.260
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	-	7.260
Individuele bezoldigingsnorm	17.900	22.904
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	n.v.t.

*) De vergoeding van 2015 is overgemaakt aan een goed doel. In 2016 heeft de heer Figdor afgezien van bezoldiging.

	2016	2015
NAAM: A.K. LAHR		
Functie: Lid Raad van Toezicht		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	n.v.t.	n.v.t.
Beloning €	10.772	7.260
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	10.772	7.260
Individuele bezoldigingsnorm	17.900	22.904
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	n.v.t.

	2016	2015
NAAM: M.J.W. BONTJE		
Functie: Lid Raad van Toezicht		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	n.v.t.	n.v.t.
Beloning €	10.891	7.260
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	149	200
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	11.040	7.460
Individuele bezoldigingsnorm	17.900	22.904
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	n.v.t.

	2016	2015
NAAM: D. DE VREEZE		
Functie: Lid Raad van Toezicht		
Duur dienstverband	13 oktober t/m 31 december	n.v.t.
Omvang van het dienstverband	n.v.t.	n.v.t.
Beloning €	2.354	-
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	2.354	-
Individuele bezoldigingsnorm	3.923	n.v.t.
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	n.v.t.

Bezoldiging overige medewerkers

	2016	2015
Functie: Directeur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	40 uur	40 uur
Beloning €	167.693	206.526
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	336	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.822	10.661
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	178.851	217.187
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	178.000
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	n.v.t.	

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm: In 2016 is er geen sprake van een overschrijding van de bezoldigingsnorm. In het kader van de vergelijkende cijfers is in deze toelichting de bezoldiging voor zowel 2016 als 2015 opgenomen.

	2016	2015
Functie: Directeur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 juni t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	40 uur	40 uur
Beloning €	176.739	92.062
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.841	6.237
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	187.580	98.299
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	178.000
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm		n.v.t.

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm: om gekwalificeerde (titulaire) directeuren aan te kunnen trekken en te kunnen behouden wordt aan deze medewerker een salaris betaald dat hoger ligt dan de WNT (2) bezoldigingsnorm.

	2016	2015
Functie: Directeur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	40 uur	40 uur
Beloning €	183.781	181.087
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.893	10.745
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	194.674	191.832
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	178.000

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm: om gekwalificeerde (titulaire) directeuren aan te kunnen trekken en te kunnen behouden wordt aan deze medewerker een salaris betaald dat hoger ligt dan de WNT (2) bezoldigingsnorm. Het salaris van deze medewerker overschreed ook in 2015 de bezoldigingsnorm, echter door een administratieve omissie is deze medewerker ten onrechte niet in de WNT-toelichting van 2015 opgenomen. Hertoetsing van de 2015 bezoldiging aan de op dat jaar toepasselijke normen leidt niet tot onverschuldigde betalingen.

	2016	2015
Functie: Directeur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	40 uur	40 uur
Beloning €	172.172	157.862
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.820	10.668
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	182.992	168.530
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	178.000
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm		n.v.t.

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm: om gekwalificeerde (titulaire) directeuren aan te kunnen trekken en te kunnen behouden wordt aan deze medewerker een salaris betaald dat hoger ligt dan de WNT (2) bezoldigingsnorm.

	2016	2015
Functie: Directeur		
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 januari t/m 31 december
Omvang van het dienstverband	40 uur	40 uur
Beloning €	171.174	163.755
Belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen	-	-
Voorzieningen tbv beloningen betaalbaar op termijn	10.817	10.665
Totaal bezoldiging op basis van de definitie van de WNT	181.991	174.420
Individuele bezoldigingsnorm	179.000	178.000
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm		n.v.t.

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm: om gekwalificeerde (titulaire) directeuren aan te kunnen trekken en te kunnen behouden wordt aan deze medewerker een salaris betaald dat hoger ligt dan de WNT (2) bezoldigingsnorm.

	2016
Functie: Manager	
Duur dienstverband	n.v.t.
Uitkering in 2016 wegens beëindiging dienstverband in 2015 €	397.572

Motivering overschrijding bezoldigingsnorm: De medewerker heeft in 2016 in het kader van beëindiging van het dienstverband op grond van een reorganisatie van de Bloedbankactiviteiten een ontslagvergoeding ontvangen op basis van het binnen Sanquin toen geldende sociaal plan. De datum uit dienst van de medewerker was 31 december 2015.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Sanquin Bloedvoorziening

Verklaring over de jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Sanquin Bloedvoorziening op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector (WNT).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016 van Stichting Sanquin Bloedvoorziening te Amsterdam ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Sanquin Bloedvoorziening en haar dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2016;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2016; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en de bepalingen bij en krachtens de WNT.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Sanquin Bloedvoorziening zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen bij en krachtens de WNT; en voor
- een zodanige interne beheersing die de Raad van Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad van Bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de Raad van Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad van Bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De Raad van Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 8 juni 2017

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. Th.A.J.C. Snepvangers RA

BIJLAGE BIJ ONZE CONTROLEVERKLARING OVER DE JAARREKENING 2016 VAN STICHTING SANQUIN BLOEDVOORZIENING

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de Raad van Bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de Raad van Bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel.

Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de stichting opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

COLOFON

UITGAVE
Stichting Sanquin Bloedvoorziening
Amsterdam, juli 2017

Afdeling Corporate Communications
Plesmanlaan 125
1066 CX Amsterdam
(020) 512 30 00

CONCEPT & VORMGEVING
das Studio (www.das-studio.nl)

TEKSTEN
Elke Content, Amstelveen en
Stichting Sanquin Bloedvoorziening

FOTOGRAFIE
Martin Dijkstra

DRUKWERK
Print Consult

De gegevens voor dit jaarverslag zijn met grote zorgvuldigheid verzameld. Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

De personages in dit jaarverslag zijn geen echte patiënten.

39
 verschillende
 nationaliteiten
 zijn er in 2016
 in dienst

254 gepubliceerde
 wetenschappelijke
 artikelen

15
 Sanquiners
 promoveerden
 in 2016

254

8
w
a

Sanquin

Plesmanlaan 125
1066 CX Amsterdam
Postbus 9892
1006 AN Amsterdam
Telefoon 020 - 512 30 00

www.sanquin.nl

Bloed is leven